

gymnop

④

chráněná krajinná oblast

SLAVKOVSKÝ LES

arnika

č. 4 [24] 1983

DEVĚTSIL NEMÁ SIL

Alena Vávrová

123

VÝSTAVA EKO PLAKÁTŮ —

123

ZÁCHRANA DLOUHÉ STOKY

Jan Schlossar

124

LESY OHROŽENÉ PRŮMYSLOVÝMI IMISEMI

Stanislav Wieser

124

STARÉ KAMENNÉ KŘÍZE

RECENZE — Stanislav Burachovič

125

STRÍPKY / INFORMACE —

126

NETOPÝŘI SE STÁVAJÍ

RARITOU — Karel Janoušek Wieser

128

POUŽÍVÁNÍ STROJENÝCH HNOJV

Stanislav Wieser

124

SEVEROZÁPAD SLAVKOVSKÉHO LEZA

Richard Švandrlík

135

OCHRANA GENOFONDU DIVOCE ŽIJÍCÍCH UŽITKOVÝCH DRUHŮ

Eliška Nováková

140

ZNÁTE NAŠE DRAVCE

M. Hain

142

KVĚTY VODNÍCH PLOCH SLAVKOVSKÉHO LEZA

Jan Harvánek

144

PRVNÍ PORCELÁNKA V ČECHÁCH —

Ladislav Plachý

149

PŘÍSPĚVEK K MOTÝLÍ FAUNĚ TEPELSKÉ PLOŠINY: MŮROVITÍ

Jindřich Franz

153

VYDRA NA KOSÍM POTOCE

Jan Šperl

156

KRÁSENSKÁ ZVONICE

Burachovič Wieser

157

RADNIČNÍ PORTÁL v KRÁSNU

Burachovič Wieser

158

VZPOMÍNKA NA A. GNIRSE

Stanislav Burachovič

158

Řídí redakční rada ve složení:
RNDr. Jaroslav Boček, PhDr. Stanislav Burachovič, Jarmila Húrková, prom. ped., PhDr. Vladimír Mašát, ing. Josef Královec CSc, Eva Rybová, prom. ped.

Odpovědný vedoucí a grafická úprava: Jan Harvánek

Adresa redakce:
SPRÁVA CHKO SLAVKOVSKÝ LES
U SOKOLOVA 119/15

353 01 MARIÁNSKÉ LÁZNĚ

ARNIKA – informační a metodický list, jako nepravidelník vydává správa CHKO Slavkovský les (KSSPPop Plzeň) pro aktiv dobrovolných spolupracovníků. Neprodejná tiskovina určená pouze pro vnitřní potřebu. Tisk povolen OK ONV Cheb (T-18-75 PE). Náklad 900 kusů. Uzávěrka tohoto čísla 15. ledna 1983.

Tisk: SLUŽBY KARLOVY VARY
Tisk barevné obálky: TISKÁRNY
SNP MARTIN

BAREVNÁ FOTOGRAFIE NA PŘEDNÍ STRANĚ
OBÁLKY: NETOPÝR DLOUHOUCHÝ ♀, NA
ZADNÍ STRANĚ: ROZKVETLÝ VŘESOVEC
PLETOVÝ V CHN KŘÍZKY
OBĚ FOTOGRAFIE STANISLAV WIESER

Alena Vávrová

Devětsil nemá sil

Pláče:

Člověk tisícina vteřiny
Horu bourá

Země, z tebe bereme si
sladkost, hořkost,
všechno, co je
Nevděčné jsme tvoje děti
Proti sobě vedem boje

Člověk tisícina vteřiny

Horu bourá

Člověk mžitka nad tůní

Stromy káci

Člověk

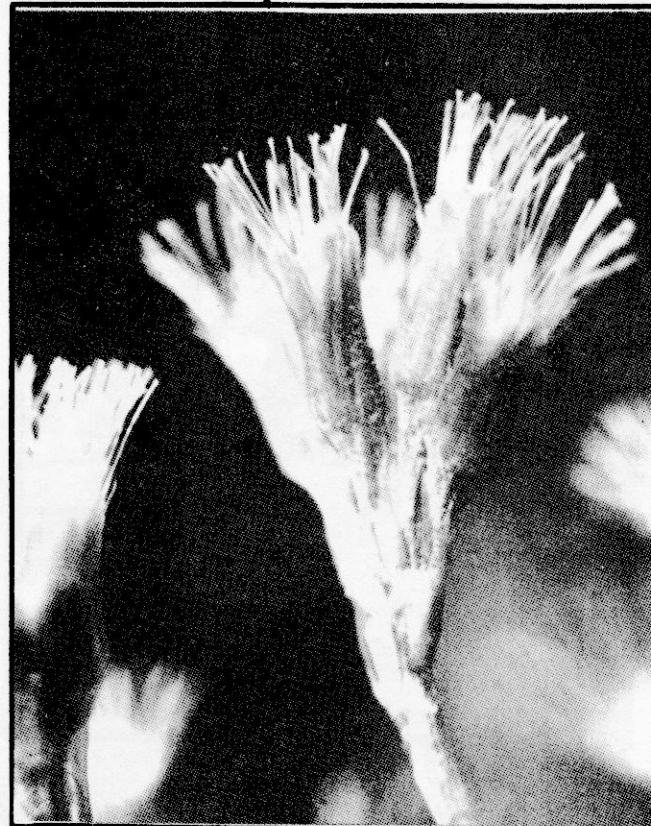
stříbrnou řeku zaorává

Devětsil

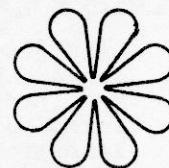
Nemá sil

Pláče:

Člověče!
Homo, sapiens bud!

Fotografie z vernisáže výstavy: Květa Zámečníková - OKS Sokolov

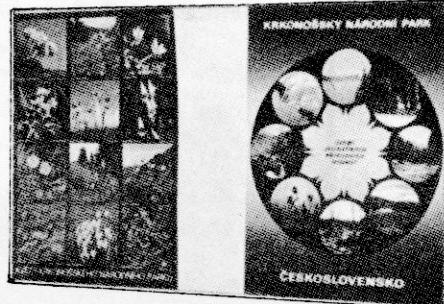

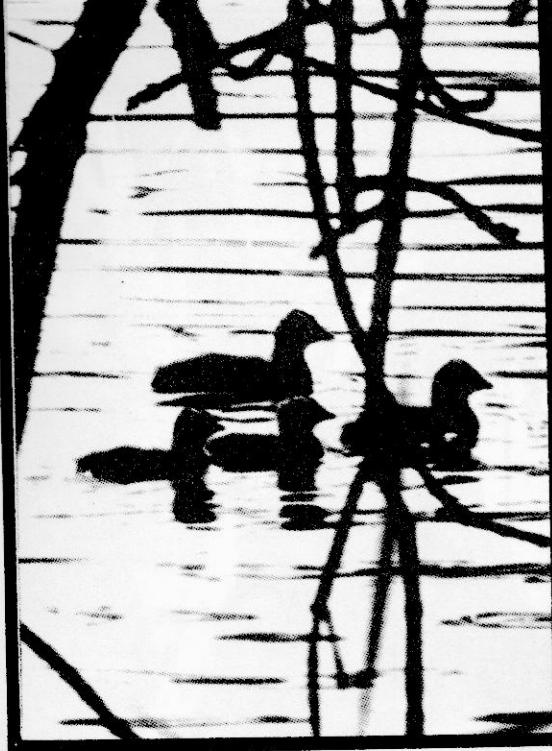
□ VÝSTAVA EKO PLAKÁTŮ

Okresní kulturní středisko ve spolupráci s Okresní knihovnou a Městským kulturním střediskem v Sokolově připravilo pro sokolovskou veřejnost výstavu EKO plakátů, která byla zahájena vernisáží v pátek 7. ledna 1983 ve výstavních prostorách zámku v Sokolově.

Správa chráněné krajinné oblasti Slavkovský les v Mariánských Lázních, pod jejíž záštitou je výstava uspořádána, umožnila zapůjčení této výstavy do 30.1.1983. Soubor obsahuje 40 plakátů ve fotografické i kreslené technice autorů z celé ČSSR. Výstava je doplněna expozicí knih s obdobnou tématikou.

(Sokolovský revír, č. 2/13.1.1983 - výnatek)

ZÁCHRANA DLOUHÉ STOKY

V poslední době se ze strany veřejnosti i členů dobrovolného aktivu množí dotazy na osud jedinečné technické památky Dlouhá stoka. Po letech dohadů a různých jednání se v této věci začíná dosahovat konkrétních výsledků.

V jednání, které svolal MěNV v Horním Slavkově koncem loňského roku, byla s konečnou platností uzavřena otázka kompetence a byl navržen harmonogram dalších prací. Povodí Ohře zadá vypracování studie na uvedení Dlouhé stoky do provozu odborné organizaci. Tato studie bude podkladem pro zpracování dalších stupnů projektové dokumentace. Ještě před zpracováním projektové dokumentace, nejpozději do konce I. čtvrtletí 1983, budou předloženy návrhy nejnuttnejších sanačních opatření na celém úseku Dlouhé stoky. Při zpracování návrhů na řešení současného stavu Dlouhé stoky, se bude vycházet z následujících funkcí a významu tohoto díla:

- 1) Dlouhá stoka je podle zákona č. 22/55 Sb. historickou technickou památkou a z tohoto titulu vyplývá pro správce vodoteče povinnost řádné údržby.
- 2) Vodoteč má praktický význam i v současné době a to v zásobování pitnou vodou obce Nová Ves, Prameny a zajišťování hygienického průtoku vodoteče protékající Krásnem a Horním Slavkovem.
- 3) Na dodávce vody z této vodoteče jsou závislé i průmyslové závody.
- 4) Existence a provoz této vodoteče je rozhodující i pro zachování zájmu státní ochrany přírody v předmětné oblasti CHKO Slavkovský les.

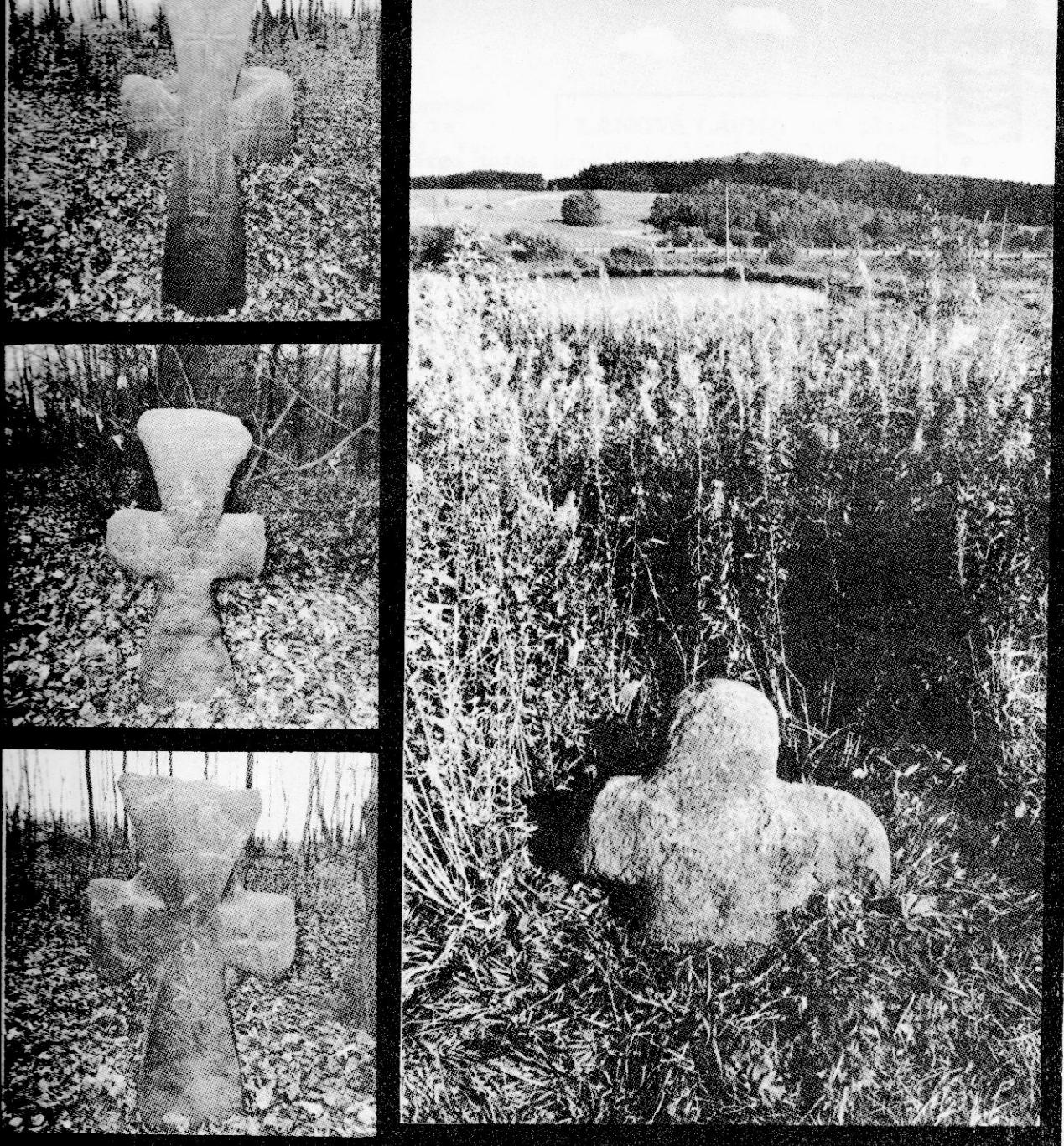
LESY OHROŽENÉ PRŮMYSLOVÝMI IMISEMI

jsou již na celém území CHKO Slavkovský les. Stupeň poškození zejména smrkových lesů je pochopitelně velmi rozdílný podle geografické polohy a terénní expozice porostu. Jedním z příznaků imisního poškození jehličnanů je prořídnutí korun stromů, které lehce rozpozná každý vnímavý pozorovatel i bez odborných znalostí. Dosavadní zkušenosti svědčí o tom, že po takto indikovaném poškození hyne smrkový les do 10 let. Jelikož imisní zatížení krajiny progresivně stoupá, ale současně jsou hledány cesty ke zmírnění jeho katastrofálních vlivů, je časový odhad odumírání lesů velmi problematický. Snímek ukazuje imisemi poškozenou smrčinu u Kostelní Břízy.

(Wieser)

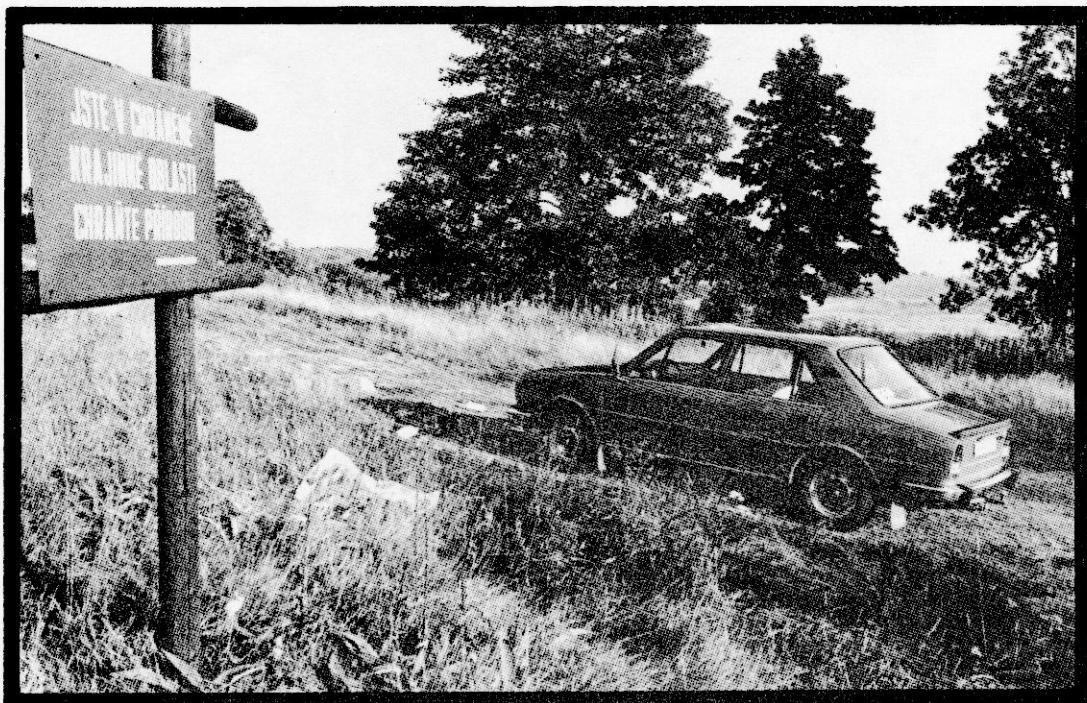
STARÉ-KAMENNÉ-KŘÍŽE-V-SEVEROZÁPAD- NÍCH-ČECHÁCH

◁ RECENZE ▷

Známý karlovarský fotograf a zasvěcený znalec topografie starých kamenných křížů v oblasti severozápadních Čech, ing. Stanislav Wieser, shrnul zatímco výsledky svého dlouholetého bádání. V roce 1982 zpracoval unikátní fotografický katalog křížů ve zmiňovaném regionu s detailními popisy a přesným zakreslením lokalit. Dílo, které je důstojným pokračováním a rozšířením výzkumu prof. F. Wilhelma a dr. W. Dreyhausenova, zahrnuje okresy Karlovy Vary, Sokolov, Cheb, Tachov, Chomutov

a Ústí nad Labem. V úvodním textu autor osvětluje genezi, metody, konцепci a smysl své práce. Celkem přináší Wieser dokonalou fotodokumentaci a popis 80 kamenných křížů na 57 stanovištích. Každý kříž je prezentován 3 - 5 snímky, textovým popisem a situacním náčrtkem. Autor se záměrně hlouběji nezabývá původem a historií křížů. Topografie zachycuje stav křížů v letech 1976 - 1982.

Vzácné dílo, svědčící o velké tvůrčí erudici a píli autora, představuje významný přínos současnému i budoucímu bádání. Zasluhuje pozornost všech zájemců o památky a památkovou péči v Západních Čechách. Wieserova topografie kamenných křížů je uložena v regionální knihovně Karlovarského muzea. (PhDr. Stanislav Burachovič)

Rozcestí turistické cesty Krásno – Komáří rybníky u silnice nad Krásnem (Wieser)

Na snímku z rozcestí pod krásenským Špičákem je SYMBOLICKÁ KONFIGURACE výzvy k ochraně přírody, automobilu a odpadků, které pochází od návštěvníků.

Jedním z dokladů je skutečnost, že sebelépe méněné výzvy jsou pro mnohé návštěvníky neúčinné bez postihů; a že četnost návštěvníků, snad právě těch nejméně ukázněných, zvyšuje motorismus, pro který se rozhodně nevyplácí vytvářet vhodné podmínky v chráněném území. (Wieser)

Prudké jarní tání sněhu sebou přináší i mnohé negativní jevy na krajinu. Tyto vlivy jsou mnohdy až neúměrně zvětšovány tam, kde člověk necitlivě a neuváženě zasáhl do krajiny. Příkladem jsou pole a pastviny mezi Prameny a Mnichovem, kde došlo v minulosti k rozsáhlé úpravě pozemků. Hlavní odtokové příkopy nemají odpovidající objem a ani terénní vazba není uvážlivá. Dokladem toho je následující snímek. V několika málo hodinách přívalová voda zanesla spláchnutou ornicí nejen silniční příkop na pravé straně, ale ukládá se v několika centimetrových vrstvách i na samotné silnici. Na

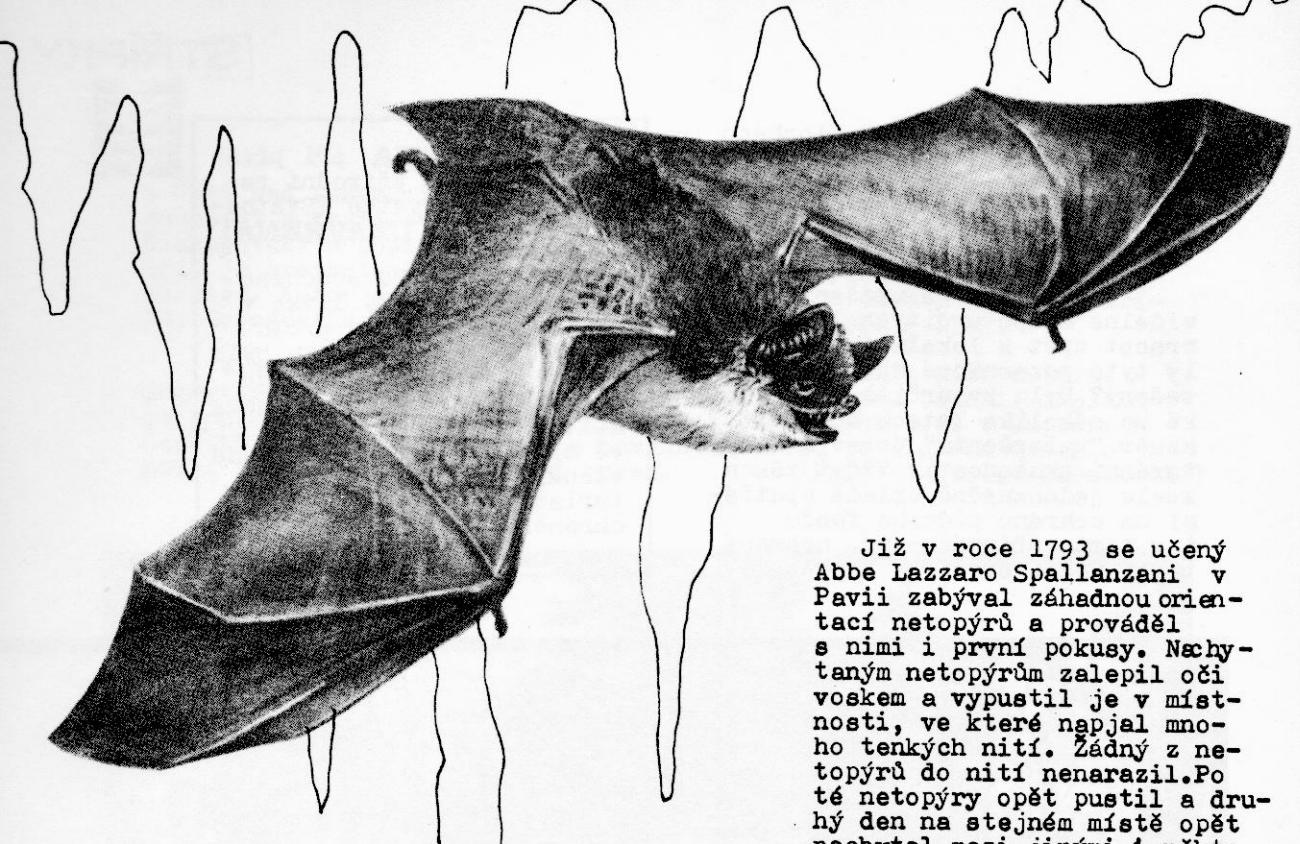
vlastních zemědělských plochách dochází v mnoha místech ke smyvu ornice až na podloží. Valící se voda přes silnici navíc tuto vozovku značně devastuje.

Nestálo by za uvážení, pravidelně se po určitých letech vracet zpět k lokalitám, kde byly tyto pozemkové úpravy provedeny? Bylo by určitě ekonomické po několika letech dokončit záměr "vylepšením" úprav o nabyté terénní zkušenosti. Vždyť zákon zcela jednoznačně úkladá opatření na ochranu půdního fondu i v tomto případě - tj. ochrana proti vodní erozi. (Harvánek)

LANOVÁ LÁVKA při přístupu k státní přírodní rezervaci Jan Svatoš (Svatošské skály) je **UZAVŘENA!**

Podle posudku soudního znalce je uvedená lávka v havarijním stavu a proto ke konci minulého roku bylo nutné zakázat na ni vstup veřejnosti. Podle informace MĚNV v Lokti, dojde k celkové opravě a lávka opět bude sloužit veřejnosti v této turisticky atraktivní části chráněné krajinné oblasti.
(Schl)

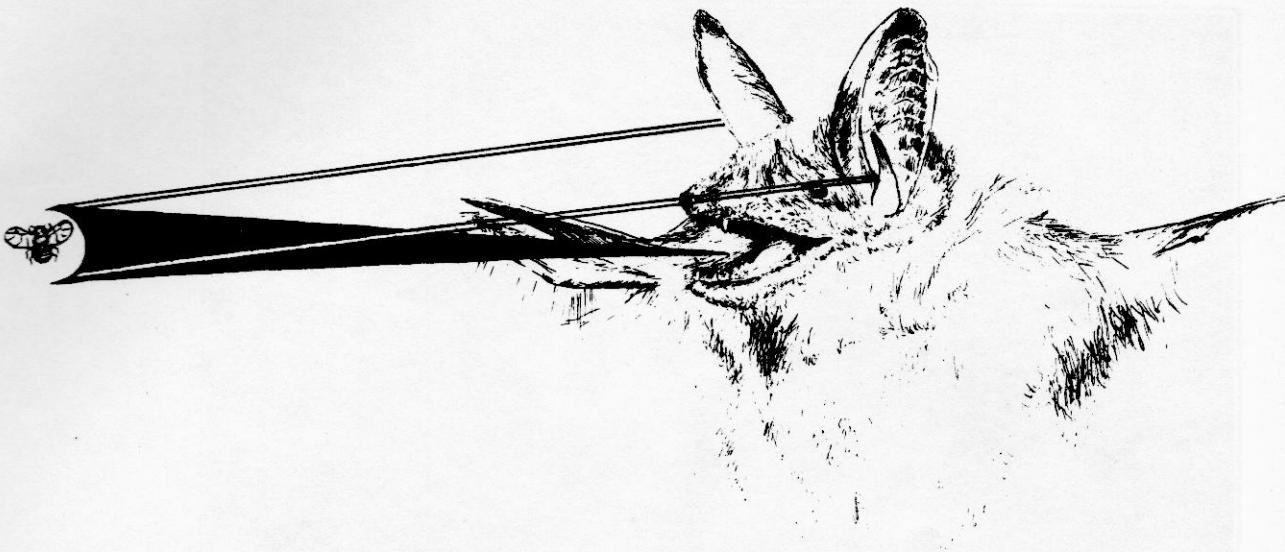
NETOPÝŘI SE STÁVAJÍ RARITOU

text a kresby: KAREL JANOUŠEK
fotografie: STANISLAV WIESER

kresby na této straně: NETOPÝR
VODNÍ · *Myotis daubentonii* (**nahoře**) * NETOPÝR DLOUHOUCHÝ
· *Plecotus austriacus* (**dole**).

Již v roce 1793 se učený Abbe Lazzaro Spallanzani v Pavii zabýval záhadnou orientací netopýrů a prováděl s nimi i první pokusy. Nachytaným netopýrem zlepil oči voskem a vypustil je v místnosti, ve které napjal mnoho tenkých nití. Žádný z netopýrů do nití nenarazil. Poté netopýry opět pustil a druhý den na stejném místě opět nachytal mezi jinými i některé se stále zlepěnýma očima. Tyto netopýry usmrtil a zjistil, že mají plné žaludky hmyzu. Oči k lovu tedy tato zvířata nepotřebují. Spallanzani z toho usoudil, že netopýři mají šestý zvláštní a neznámý smysl, který jim umožňuje orientovat se za letu.

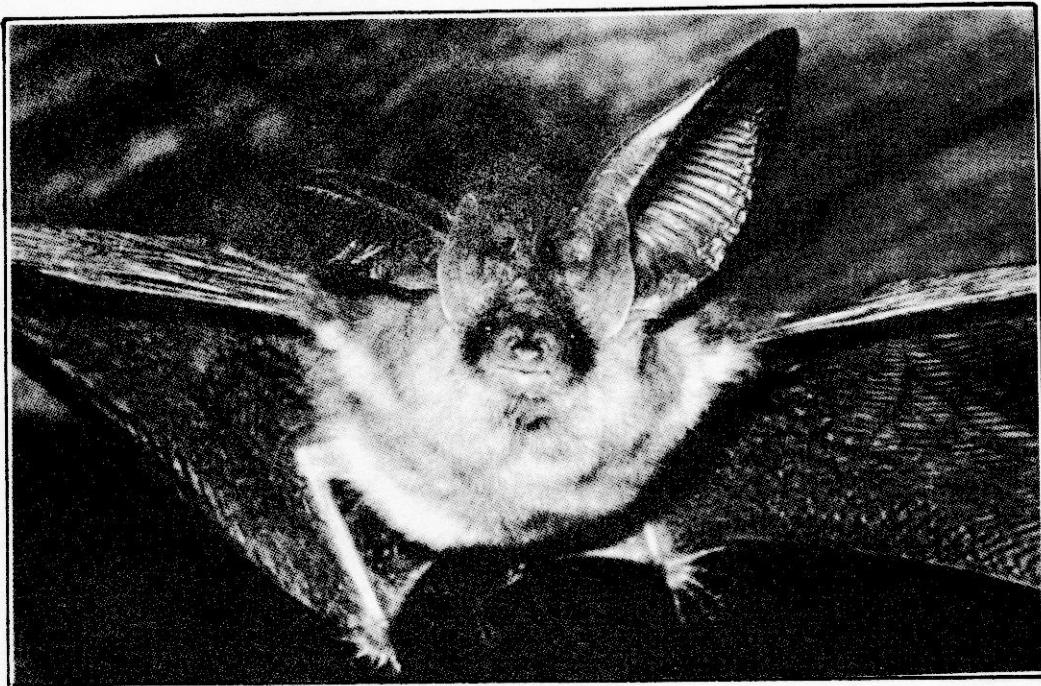

Schématický obraz orientace netopýrů při získávání kořisti ultrazvukem.

Od prvních pokusů s netopýry uplynulo již mnoho let a také výzkum v současnosti dosahuje nebývalého rozma- chu. Dnes již víme, že se netopýři orientují pomocí vysílaných ultrazvuků, neboť mají tzv. ultra- zvukový sonar. Ultrazvuky vznika- jí v hrtanu netopýra chvěním hla- sivek až o kmitočtu 50 000 Hz (pro řlověka je neslyšitelný - člověk je schopen vnímat jen zvuky o kmi- točtu 16 až 20 000 Hz). Netopýr je schopen zadržovat periodicky dech a pak vytlačit vzduch z plic prudkostí exploze. Pro zvířátko vážící 5 až 30 gramů je to úcty- hodný výkon. V hrtanu netopýra vznikají krátké vysokofrekvenční zvukové kmity (ultrazvukové impulsy). Za sekundu je jich 60 až 200. Každý impuls trvá 2 až 5 tisícin sekundy. Krátké trvání zvukového signálu je důležitým faktorem, neboť jen díky tomu je možná ori- entace pomocí ultrazvuku. Vysílaný zvuk se od překážky vzdálené 17 m vrátí ke sluchu netopýra za 0,1 sekundy, při překročení délky sig- nálu 0,1 sekundy se vrátí současně s vyslaným zvukem. Právě podle ča- sového intervalu oddělujícího ko- nec vyslaného signálu od počátku ozvěny pozná netopýr vzdálenost, která ho odděluje od předmětu odrá- žejícího ultrazvuk. Ultrazvukový sonar netopýra je velice přesný na- vigační orgán schopný zaznamenat i předmět menší než 0,1 mm. Do pře-

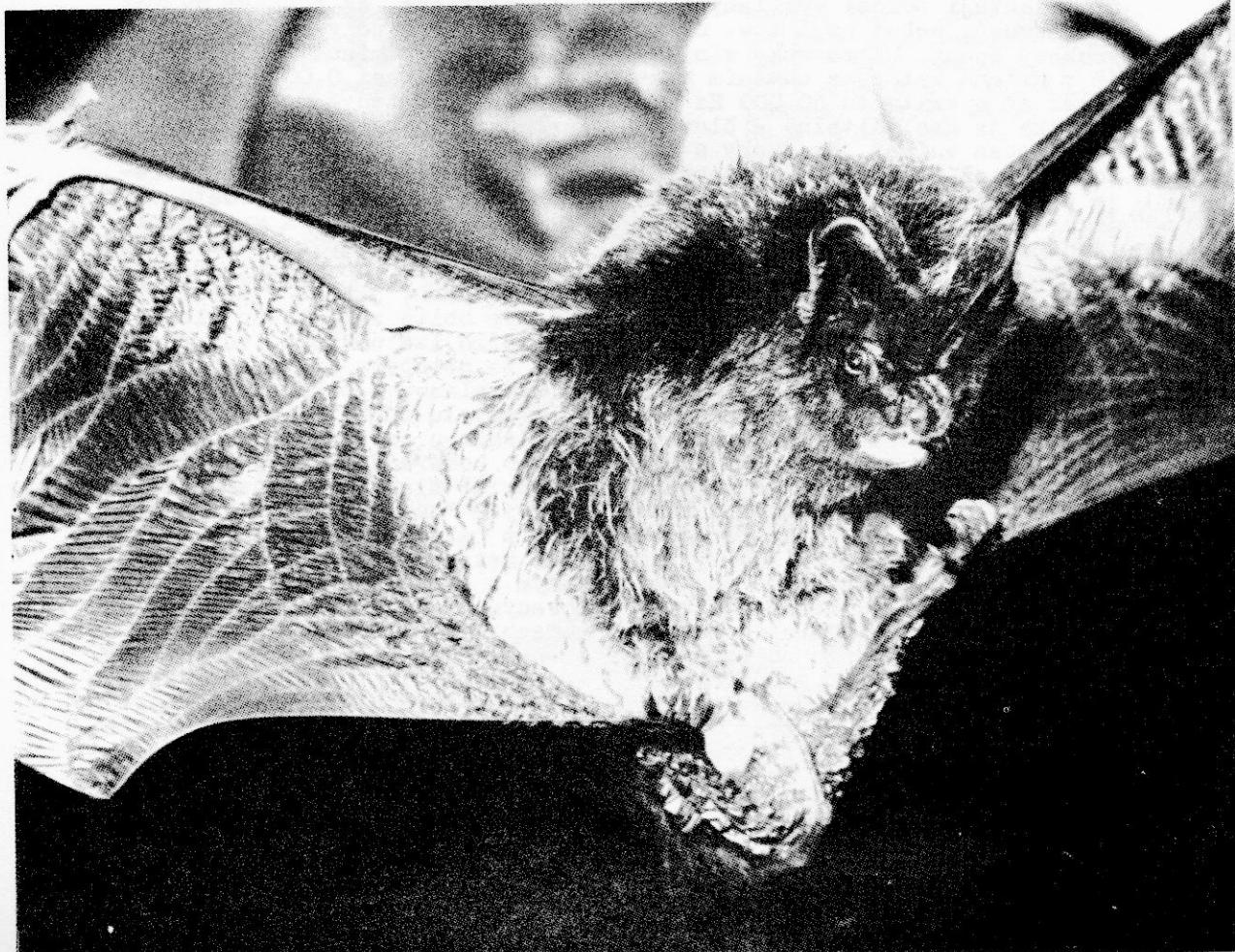
kážek, které nepřesahují 0,07 mm, začíná netopýr narážet. So- nar slouží netopýrům nejen k orientaci v terénu, ale také při opatřování potravy. Při pokusech bylo zjištěno, že netopýr vážící 3,5 gramu při polykání komáru přibral za 15 minut 10% své váhy. Komár váží asi 0,002 gramu. Netopýr jich tedy spolkl 175, což znamená každých 6 vteřin jednoho.

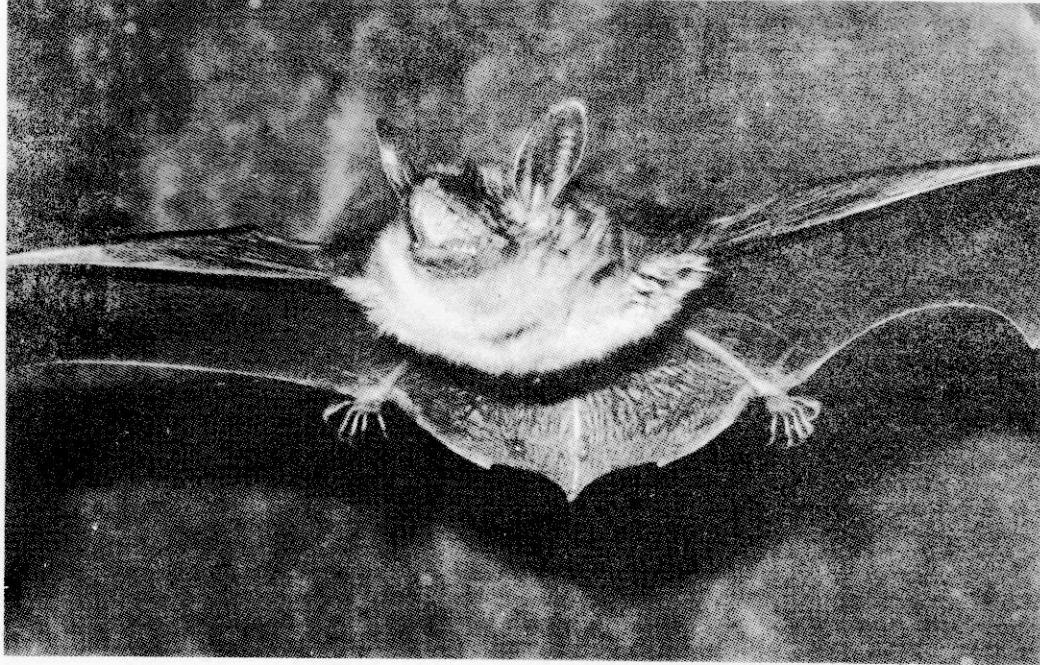
Uvedená fakta snad není třeba komentovat, přesto však ještě dnes při vyslovění slova netopýr, mnohým lidem přeběhne mráz po zádech současně s představou, jak se v šeru letící netopýr hbitě zapléta do vlasů. Jen těžko lze některé lidi přesvěd- čit, že netopýr, který prolétl těsně nad vlasovou pokryvkou hlavy ne- má v úmyslu cuchat jím frizuru, ale jeho snahou je zmocnit se krvežíz- nivého komára či mušky, které se neodbytně stahují k večeru nad hla- vy svých "nájemníků". V důsledku této a celé řady dalších pověr se stal netopýr zvířetem zcela neobli- beným a často také přímo pronásle- dovaným. I když byla v posledních letech získána celá řada nových poznatků zvláště v ekologii (např. kroužkováním), stále věnují zoolo- gové netopýrům značnou pozornost a bohužel v poslední době zvláště proto, že došlo k silným poklesům jejich populací, zvláště pak v zá- padní Evropě. Ani Československo,

Netopýr ušatý / *Plecotus auritus* △

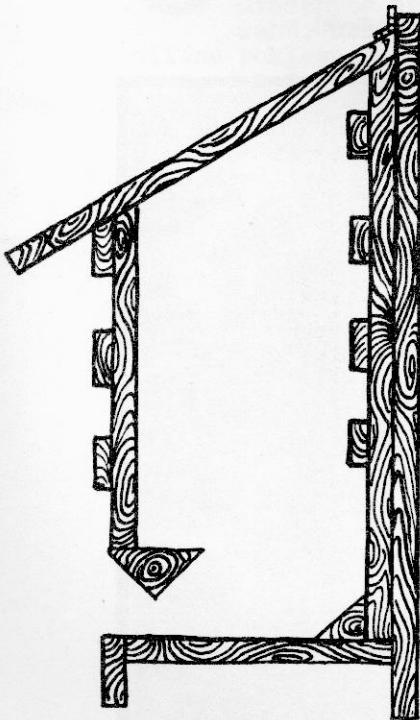
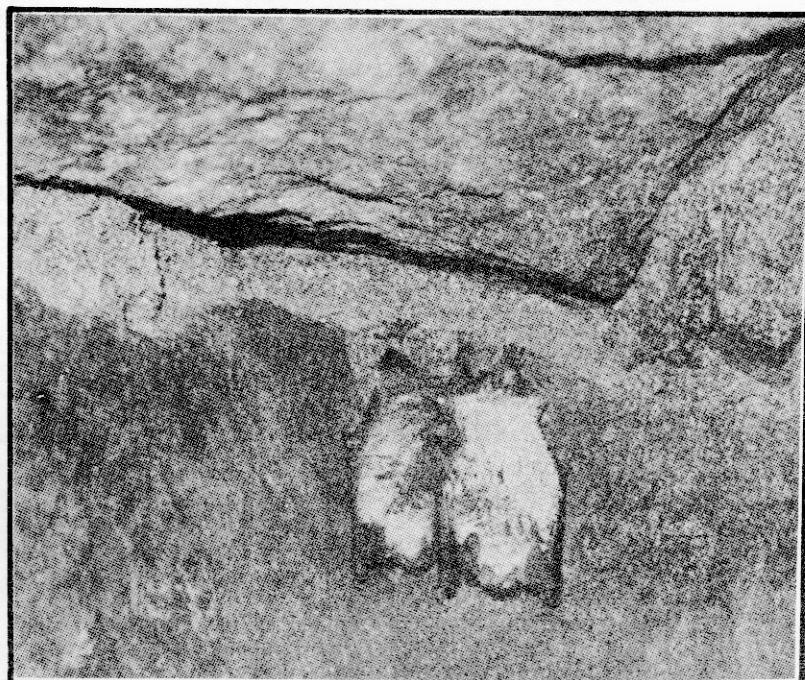
▽ Netopýr černý / *Barbastella barbastellus* /

△ NETOPÝR VELKÝ V LETU (Bečov n/T.)

Přezimující dvojice netopýrů velkých (M. myotis) v Bečově n/T. Při současném úbytku netopýrů tato dvojice činí jedinou nalezenou "kolonii" v r. 1982.

BUDKA PRO NETOPÝRY

◀ Vnitřní rozměry cca 8x20x35 cm, podélná štěrbina v šíři 1,5 cm. Zadní stěny je třeba pokrýt kůrou, nebo pobít lištami pro úchyty netopýrů. Stříšku budky zhotovíme odklápací pro případné kontroly výskytu netopýrů.

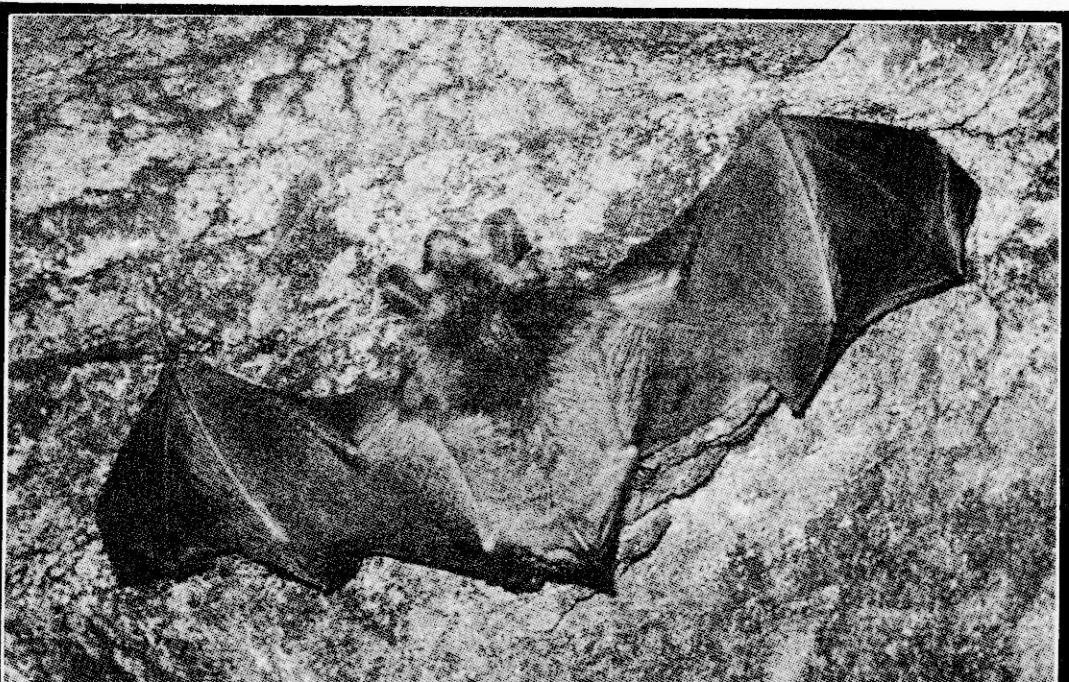

na jehož území bylo až dosud prokázáno 24 druhů netopýrů, se z tohoto kontextu nevyjímá. Největší úbytky jsou hlášeny z nejrozsáhlějších průmyslových aglomerací západních a severních Čech. Ani Karlovarsko a tedy i Slavkovský les z tohoto hlediska netvoří výjimku a dá se říci, že patří spolu s jinými k územím postiženým nejvíce tímto problémem.

Na Karlovarsku netopýři patří mezi ta zvířata, která nejsou hubena jen přímým pro-následováním člověka, ale naprostým ničením ekologických pod-

mínek, nebo-li likvidace životního prostředí a stanovišť. Silný úbytek netopýřích populací spočívá především v používání chemických pesticidů, které likvidují jak značnou část jejich potravního potenciálu, tak i samotné netopýry. Velkoplošné zásahy do krajiny (úbytek dřevin, regulece toků, odvodňování mokřin apod.) a náhlé změny ekologických podmínek, to znamená celkového charakteru a mikroklimatu, také přinesly další redukci potravní základny netopýrů. Pro ty, kteří by snad pochybovali o množství hmyzu, které netopýr spotřebeuje, postačí několik

Přezimující ojiněný netopýr velký (*Myotis myotis*) v Bečově n/T (nahore).
Netopýr velký (snímek dole).

faktů. Kolonie netopýra velkého (*Miotis mictis*) v počtu 200 ex. spotřebuje během sezony více než 700 kg hmyzu, tj. asi tři čtvrtě milionu kusů velikosti chrousta. Dalším aspektem úbytku je likvidace letních a zimních úkrytů. Je to především rozsáhlé kácení doupných stromů, asanace půdních prostorů, kostelů a starých objektů, kde netopýři nacházejí své letní úkryty.

Zavážení starých štol odpaď, zazdíváním vchodů do štol či sklepních prostorů omezuje silně možnost nalézt netopýrům vhodné zimovací prostory. Na časté vyrušování na letních tak i zimních úkrytech reagují netopýři opuštěním stanoviště. Kritické pro netopýří populace jsou také emise kysličníku siřičitého SO_2 a síry z chemických koncernů sokolovské pánve, které nešetří přirozeně ani Karlovarsko, tedy i Slavkovský les. Jednou z možností, jak zamezit stálému poklesu netopýřích populací, je jejich aktivní ochrana v terénu. Např. vyvěšování speciálních netopýřích budek, které zčásti nahrazují doupné stromy. Zamířování podzemních prostorů pro zajištění klidu na stanovišti.

Smotný fakt, že bychom realizovali některé z výše uvedených ochranných zásahů, nezabrání však určitému poklesu netopýřích populací, neboť není v silách jednotlivců např. z řad dobrovolných spolupracovníků CHKOSL zamezit rozsáhlé zemědělské a průmyslové exploataci životního prostředí netopýrů. Přesto je však prokázáno, že správně provedené terénní zásahy pozitivně ovlivňují počet netopýrů. Z hlediska ochrany netopýru je Slavkovský les

územím prakticky nedotčeným. Smutné je také proto shrnutí dosavadního faunistického průzkumu netopýrů Slavkovského lesa, které prováděl zoolog Karlovarského muzea RNDr. Ivan Brdička a který ve svém pojednání o fauně Slavkovského lesa konstatuje všeobecně řídký až vzácný výskyt netopýrů ve sledovaném území. Nezjistil např. ani jednu netopýří kolonii (větší počet exemplářů na stanovišti), při večerních pochůzkách pozoroval netopýry jen zcela výjimečně. Podobné zkušenosti mám i já při sledování netopýrů na zimovištích ve Slavkovském lese, v místech, kde byly z dřívější doby známé kolonie některých druhů až po několika stovek kusech. Nyní je nachází nejčastěji v jednotlivých exemplářích nebo nanejvýše ve dvou až pěti exemplářích. V závěru připomínám slova Ivana Brdičky, který své pojednání končí slovy: "Bude-li současný trend pokračovat, stanou se zanedlouho netopýři ve Slavkovském lese raritou".

Závěrem se ještě zmíním o druhové skladbě netopýrů Slavkovského lesa. Dosud bylo zjištěno celkem osm druhů a dále dva druhy v těsném sousedství, jejichž výskyt je tedy pravděpodobný též ve Slavkovském lese.

Zvážme-li, že na území ČSSR bylo zjištěno 24 druhů, není tato druhová skladba příliš pestrá. Není však způsobena jen úbytkem některých druhů, ale také zoogeografickým položením oblasti. Jednotlivé druhy netopýrů byly zjištěny na těchto lokalitách:
NETOPÝR VOUSATÝ (*Myotis mystacinus*) - Čistá, Bečov n/Teplou.
NETOPÝR ŘASNATÝ (*Myotis nattereri*) - Čistá, Bečov n/Teplou, Nová Ves, Teplá, Ovesné Kladuby.
NETOPÝR VELKÝ (*Myotis myotis*) -

Lebka a let netopýra
(podle Eiesentrauta)

- Čistá, Krásno, Horní Slavkov, Bečov n/Teplou, Kostelní Bříza, Milíkov, Lázně Kynžvart.
NETOPÝR VODNÍ (*Myotis daubentonii*) - Bystřice,
NETOPÝR SEVERNÍ (*Eptesicus nilssonii*) - Lázně Kynžvart.
NETOPÝR ČERNÝ (*Barbastalla barbastellus*) - Cihelny, Staré Sedlo, Bečov n/Teplou.
NETOPÝR UŠATÝ (*Plecotus auritus*) - Kfely, Bečov n/Teplou, Čistá, Dolní Lazy, Bystřice, Kynžvart, Loket n/Ohrí, Mnichov, Kladská.

NETOPÝR DLOUHOUCHÝ (*Plecotus austriacus*) - Bečov n/Teplou, Údolí, Teplá, Loket n/Ohrí, NETOPÝR BRANDTŮV (*Myotis brandtii*) - byl zjištěn v těsném sou-sedství Slavkovského lesa ve Výškovicích a stejně tak i NETOPÝR VELKOUCÝ (*Myotis bechsteini*), který byl zjištěn na lokalitě Michalovy Hory, asi 6 km od hranic zkoumaného území.

POUŽÍVÁNÍ STROJENÝCH HNOJIV spolu s dalšími technologiemi zemědělské velkovýroby učinilo ze zemědělství největšího poškozovatele přírodního prostředí ve smyslu plošného územního rozsahu působení i závažnosti vlivu na půdu jakožto nenahraditelný zdroj obživy. Již se s vážností veřejně diskutuje o tomto problému a dokonce se objevují názory, které měly být samozřejmostí:

V chráněných krajinných oblastech je nutné při chemizaci zemědělství postupovat více než zdrženitlivě, protože hlavním posláním CHKO je zachování stávajících ekosystémů.

Bohužel s tímto požadavkem nejsou v souladu podmínky a úkoly zemědělského hospodářství v chráněných krajinných oblastech. (text a fotografie: ing. S. Wieser)

Vodní přehrada z r. 1962, bývalá Krásná Lipa

KOSTELNÍ BRÍZA

(něm. Kirchenbirk), 610 m.n.m. (kostel), prastará obec, o níž nejstarší zprávy podává archeologie. Kolem r. 1300 měl tu být statek hradu Loket. V listině z roku 1370, podle níž propůjčují páni z Leuchtenberku svá kynšperská léna kynžvartským rytířům, uvádí se již Kostelní Bříza, Arnoltov, Libava, Krásná Lipa, Bystřina, Ostrov, Týmov, Studánka, Rovná, Žitná a Vranov s hradem Plickenstein a dávno již zaniklou vsí Heřmanov. V 15. století Kostelní Břízu vlastnili Stampachové; 1615 přikoupili od Čejky z Olbramovic ještě sousední obec Bystřinu. Pozdější majitel Johann Wenzl Turba nechal přestavět zdejší zámek. Nejstarším pomníkem ve zdejším kostele je pomník Engelhardta v. Steinbach z r. 1563; v kryptě je pak pochován rytíř Turba (+ 14.1.1772), majitel Kostelní Břízy, Arnoltova a Bystřiny. Ten nechal r. 1760 postavit starou školu; v r. 1780 byla přestavěna a r. 1873 byla postavena dnešní. Kostelní Bříza měla pivovar, palírnu kořalky, špitál i chmelnice. R. 1847 měla 51 domů, 335 obyvatel, z toho 13 židovských rodin; byla tu také kartounka, tkalcovna bavlny, později i požá a Nový mlýn. K farnosti Kostelní Bříza patřil Arnoltov, Bystřina, Krásná

Richard Švandrlík

SEVEROZÁPAD SLAVKOVSKÉHO LESA^②

Z MINULOSTI SEVEROZÁPADNÍ
ČÁSTI CHKO - SPRÁVNÍ ÚZEMÍ
MĚNV BŘEZOVÁ A MNV ROVNÁ

Lípa, Rudolec a Týmov. Po Turbovi patřilo panství pánum ze Spiglu, Marie Anna (1785), pak baron von Kopal, 1846 Františka Auer-spergová, která se ještě v roce 1870 uvádí jako patronka kostela. Pocházela z rodu pánu z Henneberka a 1895 byl patronem kostela a majitelem několika dvorů v kraji Bohuslav z Henneberka. Posledním majitelem byl Viktor von Brandt, který vysídlil r.1946 do Rakouska. Jeho bratr Gottlieb měl za ženu francouzku a byl za války vězněn v koncentračním tábore. Po válce se sem nakrátko vrátil a také vysídlil do Rakouska. R.1945 zde bylo 500 obyvatel, 4 hospody, četnická stanice atd. Po zrušení vojenského prostoru v r.1954 byl vytvořen MNV Kostelní Bříza; spravoval území o rozloze 86 km² (do r.1968). K 1.lednu 1969 bylo území rozděleno tak, že část cca 42 km² přešla i s býval. obcemi Vranov a Bystřina pod nově vzniklý MNV Rovná. Zajímavé je, že r.1974 bylo uděleno čestné občanství zasloužilému umělci Karlu Högerovi při jeho 65.narozeninách, které tu slavil při natáčení filmu "Sedmého dne večer". Karel Höger byl dojet, prohlásil, že si velmi cení této pocty a daroval zdejším dětem sadu desek "České pohádky K.J.Erbena vypráví Karel Höger". R.1976 došlo ke sloučení obce s Březovou. Většina obyvatel pracuje ve státním statku, jsou zde i rekreační chalupy. Před válkou tu bydlívali lázenští hosté z Mariánských Lázní - bylo tu totiž levné ubytování a na procedury dojížděli denně autobusem.

ZAJÍMAVOSTI: Panský zámek - raně barokní venkovský zámek; podle starých analý tu stával zámek již v 15.stol. Dnešní stavba má na portálu letopočet 1678; je to patrová budova pod mansardní střechou s rozlehlymi půdami; dva obloukovité portály, okna se šambránami, nad zadním vchodem litinový erb, v chodbě litinové ozdobné desky; pod malířskými nátěry objeveny fresky. Z novodobé historie se traduje, že v tzv. modrém pokoji byla v roce 1944 schůzka německé šlechty, na níž byl dohodnut atentát na Hitlera. Udaj se však sotva podaří doložit, protože šlo o přísně tajná a pro účastníky nebezpečná

jednání. Dnes patří zámek státním statkům.

Zámecký park: navazuje na budovu zámku plošinkou s kruhem buků, kde je zchátralé dvojschodiště; v parku jsou tisy, rhododendrony, javory (javor mlečný s obvodem 340 cm), červenolisté buky (obvod největšího 355 cm), smuteční břízy, tsuga, vejmutovka i jedlý kaštan. Nejvzácnějším stromem je však sekvoj (Sequoia gigantea), jeden z několika exemplářů v ČSSR, 17 metrů vysoký, obvod 360 cm, cca 150 letý, bohužel dnes uschlý. Na polní cestě za zámkem leží z r.1981 rozpadlý obr (viz Arnika č.2/82) - dub letní, jehož obvod byl 636 cm, stáří 250 let. Zanikl rozpůlením v bouřlivém počasí. Nedaleko něho stojí "drobnější" jeho bratr s obvodem 425 cm.

Dům č.p. 16 je bývalý panský dům, jednopatrový, barokní, hrázděný s mansardní střechou, významná památka místní lidové architektury, dnes hostinec Jednoty Sokolov.

Boží muka na náměstí s reliéfem Madony na sloupu jsou z r.1895.

Dům č.p. 54, hrázděný, původně hostinec, později používán jako včelin, z r.1712, jeden z posledních pozůstatků místní lidové architektury.

Kostel sv. Petra a Pavla, býv. farní dnes zrušený kostel, sloužící jako sýpka. Původně (14.-15.stol.) byval dřevěný, v 16.století přestavěn Štampachy na kamenný; dnešní stavba je pozdně barokní se zděnou kruchtou z r.1802, kněžíště připomíná starší gotický původ. Uvnitř kostela se mají nalézat velmi staré náhrobky s erby (nejstarší 1584), na vnějších stěnách umělecké renesanční reliéfy z doby Štampachů. Západní věž přistavěna 1842. Klenba dnes podepřena. V r.1960 Státní statky opravily budovu pro sýpkou, dnes nepřístupno. Za zákrustí je krypta se třemi mumifikovanými těly pánů Kopálů. Po válce byla krypta poškozena neznámými pachateli a proto byla zazděna.

Zrušený hřbitov

u k o s t e l a je bez pomníků (odvezeny mimo obec) a zde je hrob Jugoslávce Bivota Milojetiče, zajatce z 2.světové války, přesné místo však není známo. V kruhu prastarých lip ze hřbitovem stojí použitní kaple z 18. století, rovněž ojedinělá stavba, bez inventáře, zchátralá. Jedna z lip je vyhlášena jako státem chráněná. Tato lípa velekolisť je 450 let stará, 730 cm obvodu a výšky 24m, rovněž její sestry jsou pozoruhodné.

T r z i š t ě, kopeček v blízkosti kaple, připomíná nám ostrůvek starých ringvalů, zde však chybí vnější kruhový val. V blízkosti ringvalů mívali svá sídla první Slované. Také zde v poli je připomínáno dávné slovanské hradiště jako archeologická památka.

U tvrziště nás zaujala podoba s ostrůvky ringvalů. Změřili jsme průměry ve směrech Z-V (17,4 m) a S-J (17,1m) a svahy (S 4,6 m, J 5,2 m). I tyto míry připomínají rongval; vnější val mohl být už kdysi zarovnán s terénem vzhledem k tomu, že tu šlo o frekventovaná-

né místo mezi poutní kaplí a kostelem. Za silnicí proti kostelu stojí rovněž velmi stará lípa, která by stála za ochranu. Fenologická stanice v obci je od r.1956; sleduje následujících fází u dřevin a zemědělských plodin; dlouhá léta ji obsluhoval Karel Vojtěch.

STUDÁNKA

(do r.1947 Schönbrunn, po válce navrženy tři názvy - Šumná, Studničky a Studánka), zaniklá obec 2 km jižně od Arnoltova, 580 m. n.m. (kravín), kdysi patřila ke kynšperskému panství, farností k Smrkovci. R.1895 měla 48 domů, 246 lidí, rozlohu 6,25 km², školu a řadu mlýnů na Libavě: Haler-, Mühlpeind-, Herget- a Krainhofer Mühle; lisovnu oleje a myslivnu, hostinec.

ZAJIMAVOST: prastará lípa se zrostlým patníkem.

SMRKOVEC

(do r.1947 Schönficht), 5 km jižně od Arnoltova, býv. centrum této

Zaniklý židovský hřbitov v Krásné Lípě

Výstění vodního tunelu
u zaniklého Dorschnerova
mlýna v Bystřině. Vr. 1900
nechal prokopat pod skalnatým vrchem F. Neumann.

všechny fotografie:
JINDRICH RATHAN

oblasti, farní kostel již 1384, r.1785 uvádí tu Schaller 65 domů, farní kostel českého patrona sv. Václava (byl vypleněn v 16. století a r.1694 znovu povýšen na farní). Těžilo se tu stříbro a později kobalt. Obec patřila kdysi jezuitům z Chebu, pak královské komoře a nakonec Metternichům. R.1895 měla již 102 domů a v okolí sedm samot -- osad; r.1902 spadala pod nový okres Mariánské Lázně, soudní okres Kynžvart. Byl tu i panský dvůr, škola, myslivna. Po válce obec zanikla.

KRÁSNÁ LÍPA

(něm. Schönlinde), zaniklá obec asi 2 km JV od Kostelní Břízy; bývala samostatným rytířským zbožím se zámkem z r.1588, postaveným Stampachy. V r.1785 měla 79 domů a majitelem byl rytíř Wolfgang ze Schönau. V r.1847 měla

880 obyvatel, z toho 37 židovských rodin, dále zámek s kaplí sv. Josefa, panský dvůr, pivovar, palírna kořalky, ovčín, hamr a Český nebo-li Pichlův mlýn; dva hostince, čtyři chovné rybníky. K rytířskému panství patřil ještě Ostrov, Týmov a Zádní domky.

ZAJÍMAVOSTI: přehrad a Státních statků z r.1962 s rekreační budovou Státních statků nad přehradou. Slouží pro Kostelní Břízu. Zaniklý židovský hřbitov v středověkého původu na svahu v lese nedaleko rekreační budovy.

OSTROV

(do r.1948 Verda, něm. Wöhr, po válce nové jméno; ONV tehdy navrhoval název Výrava nebo Výr, protože tu hnizdili výři), zaniklá obec 0,5 km jižně od Týmova - nový název Ostrov se netýkal vody, ale toho, že leží na vyvýšeném místě obklopen lesy.

V r.1785 tu bylo 33 chalup, 1847 škola a hospoda.

TÝMOV

(do r.1946 Tiefengrün), 647m. n.m., zaniklá víska asi 2,5km JV od Kostelní Břízy, po válce navrhovány nové názvy Dolany, Hluboká, ale obec stávala na vrchu, proto zvolen třetí návrh Týmov. Slo o vísce, patřící vždy ke Krásné Lípě, r.1847 32 chalup a 200 lidí, statek Jiřího Haase, mlýn s pilou zvaný Froschmühle.

ZADNÍ DOMKY

(něm. Hinterhäuser), zaniklá osada Krásné Lípy JV od Kostelní Břízy, pod kotou 657 m.n.m.

DOLNÍ ŽITNÁ

(do r.1948 Unter Rockendorf), zaniklá obec na východ od Smrkovic, kdysi sídlo rytíře Kryštofa Arnošta Bigatta se zámkem a kaplí Nejsvětější Trojice, s pivovarem, poplužním dvorem a mlýny. K obci patřila i ves Lazy (Perlsberg). V r.1847 tu bylo 75 domů a 536 lidí. Farnost patřila obec ke Smrkovic.

BYSTRINA

(něm. Reichenbach), po válce dnešní název ze 4 návrhů: Bystřice, Libavský potok, Rychempach. Samotná obec zanikla, dnes je tu však devět rekreačních chat při rozcestí silnice na Rovnou, Kynžvart a Kostelní Břízu. V listinách se ves uvádí již 1370, později v r.1611 patřila Jiřímu Čejkovi z Olbramovic na Horních Kralovicích a Reichenbachu. V r.1847 měla 26 domů a 159 obyvatel, mlýny Dorschnerův, Smrkový a samotu Smrkový dvůr, školu.

ZAJÍMAVOSTI: v o d n í t u n e l a k o u p a l i š t ě, vybudované v r.1957 MNV Kostelní Bříza. Někdejší majitel zaniklého Dorschnerova mlýna, Franz Neumann nechal kolem r.1900 prokopat pod kopcem ve skále tunel, dlouhý několik set metrů, aby získal více vody pro hon pily. Tunel se kopal vleže a místy je jen 60 cm vysoký; nověji sloužil pro koupaliště.

Z b y t k y po s t ř e d o - v ě k ē t ě ž b ě o l o v á v okolních svazích a kopcích.

ROVNÁ

nově vybudovaná obec na katastru bývalé obce Ebmeth (do r.1947; pak změna názvu, s níž ONV ne-souhlasil, protože obec není v žádné rovině, VU navrhoval název Plánice); ves patřívala farnosti k Vranovu a původně stávala na jiném místě. V r.1785 měla 52 domů, v r.1847 uváděl SOMMER název Ebmeth nebo Ebenov, 87 chalup, 687 obyvatel, panský dvůr, hospodu a opuštěné doly na olovo. Po válce měla obec stejný osud jako okolí. V 60.letech se tu začala budovat moderní obec a 1.ledna 1969 vznikl vlastní Místní národní výbor - dnes je místo centrem zemědělské výroby celé oblasti a sídlem vedení odštěpného závodu Státních statků Sokolov.

VRANOV

(něm. Frohnau), zaniklá obec, z jejíž názvu usuzujeme na založení Slovany; již r.1384 byl zdejší kostel farním (kostel sv.Jakuba Menšího), za válek byl vypleněn a 1622 byl jen filiálním kostelem fary Kostelní Břízy. Od r.1732 byl však znova farním. Vranov patřil kdysi Šlikům. V nejstarších dobách stával poblíž hrad Plickenstein, dnes není stopy po něm, ani neznáme místo kde stál. Kolem r.1600 jej koupil císař Rudolf II. a později v majetku Nosticů. R.1895 měl Vranov 82 domů, 457 lidí, školu, dvůr, kostel, mlýny Schrammův, Kamenný a Matzlův, samoty Melda, Bienel nebo Pustý Schönfeld a tzv. Gablerhäuser, lisovnu oleje, myslivnu pro velký Vranovský revír. Vysoká poloha a špatná půda nedávala naděje na vysoké úrody, sel se nanejvýše oves. Je-li místo založeno slovenskou kolonizací, vyvraci časté hypotézy, že Slované žili jen v místech pod 300 m.n.m. Po válce obec zanikla a při Lobeckém potoce vyrostla osada Po dřáni s rozsáhlou rekreační výstavbou.

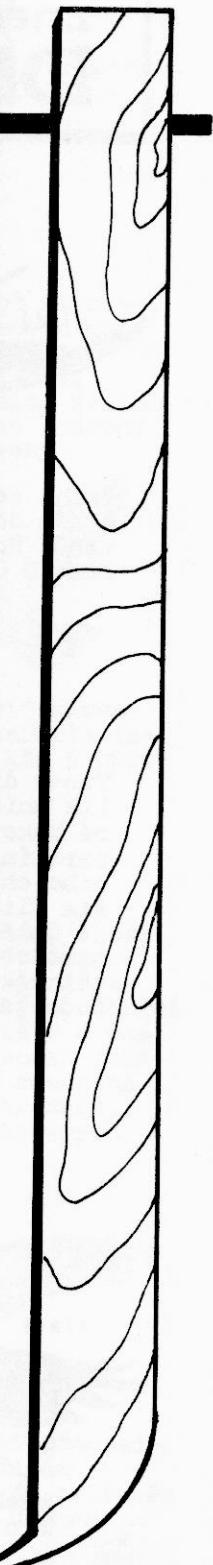
(Literatura u autora)

foto Šedivý

OCHRANA GENOFONDU DIVOCE ŽIJÍCÍCH UŽITKOVÝCH DRUHŮ

Výnátek ze stejnojmenného
příspěvku Elišky Novákové.
časopis Památky a příroda
(č. 1/1981, str. 41)

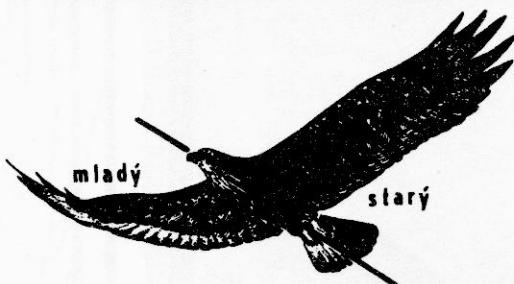

V současném stavu je nezbytné v nejkratší době vypracovat podklady pro ochranu genofondu intenzivně chované zvěře, spárcaté a drobné, zejména pro výběr a vymezení vhodných populací a pro zásady péče o ně a jejich prostředí, vyhlásit území chráněného genofondu a pravidla jejich obhospodařování a ustanovit a účelně vybavit odpovědné realisátory a kontrolní orgány. Tento požadavek je naléhavý a nesnese odkladu nejen z hlediska československého, ale přímo z hlediska evropského regionu. Je dokázáno, že genotypy druhových populací jsou rozmanitější ve středních částech geografického areálu, zatím co na okrajových areálech je genetická základna této populaci snížena. Tím, že naše země leží ve střední Evropě a většinou právě blízko středového ohniska četných evropských druhů zvěře, z části i palearktických, máme za povinnost nejen vůči sobě samým, ale vůči celému světu se i v tomto smyslu zabývat ochranou přírody v intencích projektu č. 8 mezinárodního programu UNESCO Člověk a biosféra.

znáte naše **DRAVCE**

MIRKO HAIN * SÚPPOP PRAHA

čního věku dosahuje po pěti letech jen šestina mládat. Každoročně u nás dochází k zástřelům orlů v době jejich jarních a podzimních tahů. Hodnota tohoto dravce podle slovenského sazebníku činí Kčs 10 000.-

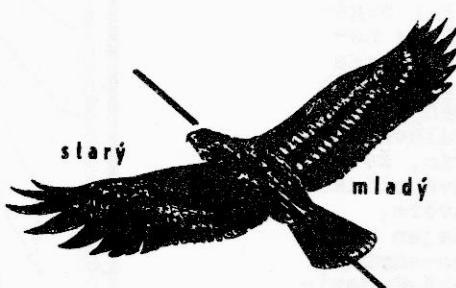
orel skalní

Y našich představách je ztotožnován s Vysokými Tatrami. Výjimečně ale hnízdí i v jiných slovenských horách, kterým dominují obnažené skalní stěny, kam většinou umisťuje své hnízdo. Jsou ale známé případy, kdy zahnízdí i na starých stromech. Reproduk-

orel královský

Tento druh orla každoročně obsazuje několik hnizd ve slovenských horách, kde staré bukové porosty zasahují až k hřebenovým partiím. Potravou je spjat s biotopy stepního charakteru podhorských nížin s teplejším klimatem. Při zachování tohoto orla je důležitá rozvaha při mýcení porostů, nenarušit okolí hnízdního stromu, v době hnizdění poskytnout páru potřebný klid a nekrátit několikaleté dospívání vzrostlých mládat střelnou zbraní. Hodnota? Kčs 10 000.-

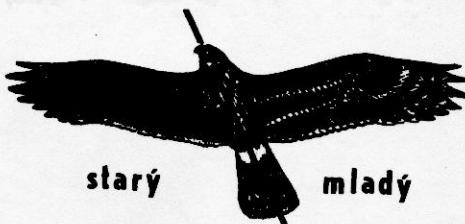
mech v souvislejších lesních porostech. Jako většina orlů je i orel křiklavý sazebníkem ohodnocen na Kčs 10 000.-

orel křiklavý

Jeho početní stavby na některých místech Slovenska jsou relativně uspokojivé. Na spočítání jeho hnizdišť v Čechách nám bohatě postačí prsty jedné ruky. Necvičené oko jej v letu může zaměnit za káni, i způsob lovů a čekání na kořist je shodné. I on je tažným ptákem, hnizdícím na stro-

orel nejmenší

Drobný orel, hnízdící na jižním Slovensku jen vzácně. Drobné tělo spolu s malou hmotností zvyšují jeho letové schopnosti a obratnost. Rozdíl ve zbarvení není podmíněn v tomto případě stářím, ani pohlavím. Jde o dvě barevné varianty téhož ptačího druhu. Hnízdí na stromech. Hodnota: Kčs 10 000.-

orlu křiklavému, rozlišovacím znakem je pouze bíle zbarvený kostřec. Obsazuje stromová hnízda větších ptáků, staví si i vlastní. Základní hodnota je 10 000 Kčs.

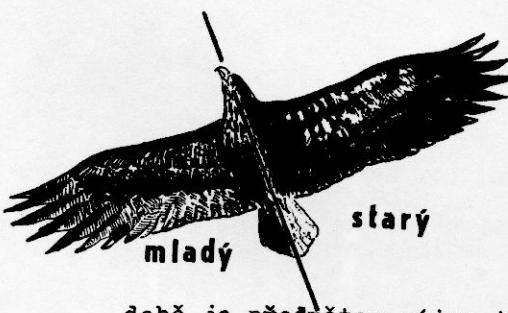
orel volavý

Hnízdění v současné době neprokázano. Výjimečně spatřován na Slovensku. Vyhledává lesní, lesostepní a stepní oblasti. Ve zbarvení samce a samice není žádný rozdíl. Je nápadně podobný

orlík krátkoprstý

V Čechách a na Moravě vídán jen v období tahu ptactva. Na Slovensku zahnízdí ještě výjimečně na stromě. Temné a bílé kontrastní zbarvení. Kulatá "soví" hlava a ocas pruhované podobně jako včelojed - to je stručná charakteristika tohoto specialisty na hady a ještěrky. Ceněn je na Kčs 5 000.-

době je předmětem zájmu jihočeských ornitologů a ochranářů, kde došlo podruhé k vypuštění mladých exemplářů odchovaných v NSR. Hornota orla je Kčs 10 000.-

orel mořský

Černohnědý, staří ptaci žlutý zobák a bílý ocas - ten vybíhá do tupého klínu. Zimní host našich rybničnatých pánví, přehrad i velkých vodních toků. Poslední jeho hnízdiště u nás bylo zlikvidováno na Slovensku pokácením hnízdního stromu. V současné

orlovec říční

Od zobáku má přes oko k zátylku tmavou pásku, opeření jde až k prstům, ozobí a nohy modrošedé, oko žluté. Od konce 19. století do současnosti nebylo jeho hnízdění u nás spolehlivě doloženo. V době tahu možno spatřit v okolí rybničnatých oblastí, přehradních nádrží, ale i řek a menších rybníků. Pravidelně vídán na žandovsku. Ze letu připomíná osamělého racka. Jídelníček je ovlivněn vodním prostředím a jeho nejvýraznější složkou - rybami. Oceněn hodnotou Kčs 7 000.-

Rostlin tekoucích vod a rybníků Slavkovského lesa je nepřeberné množství, a tak zámrně nepřehledně neme ty, které jsou našemu oku skryté pod hladinou, anebo jsou běžné. Na okrajích stojatých a klidných vod, ale i mokrých luk, slatin, vlhkých polí a náplavových písčin nás ihned zaujmou šedozelené porosty statného rákosu o běchného (Phragmites communis Trin.).

Jedná se o zástupce podalpského a subalpinského pásmu. V Čechách ho často najdeme i v nadmořské výšce do 1600 m. V nižším pásmu Slavkovského lesa se hojně vyskytuje i o robičnice růstoucí. Tato vytrvalá rostlina 1-1,5 metru vysoká je typická svými droboučkými květy v černohnědých válcovitých palicích. Hojný je i aromatický pukáškovec obecný, jehož původním domovem je Indie. Plody jsou podlouhlé červené bobule, které však v Evropě nikdy nevyrůstají. Z tropické východní Asie byl zavlečen jako léčivá rostlina již v pradávných dobách na západ a pak dále do celého světa. Díky botanikům, milovníkům rostlin a později i díky mnichům a kořenářům se brzy puškvorec dostal do volné přírody a rychle se šířil.

Puškvorec silně a nápadně voní. Zejména jeho oddenek je silně aromatický. Dříve se výtažkem z oddenku vymývaly rány, užíval se proti žaludečním křečím, proti nadýmání apod. Dívky ve starém Římě si přidávaly odvar z puškvorcového oddenku do koupele, aby byly ještě krásnější a svěží. Výluh z puškvorce - kromě jiných rostlinných příasad - je důležitou složkou pravé francouzské "benediktýny" a známé chartreusky. Puškvorcový oddenek je i surovinou k výrobě zubních

KVĚTY VODNÍCH PLOCH SLAVKOVSKÉHO LESA

●
Jan Harvánek
●

prášků, voňavek i cukrovinek. Zejména v Turecku je kandovaný oddenek oblíbenou pochoutkou.

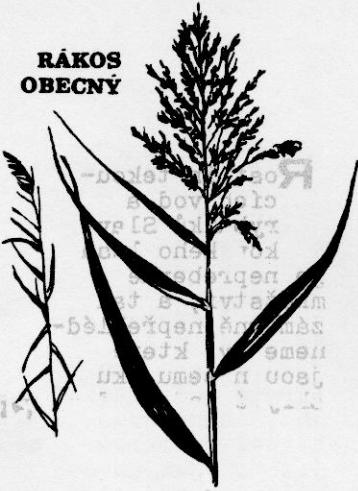
Zajímavé je i rdesno obojživelné, které jak již název napovídá, roste nejen na vodní ploše, ale i na pevné zemi. Vodní typ rdesna obojživelného má dlouhý, rozvětvený oddenek, z něhož vyrůstají přes dva metry dlouhé lodyhy vzplývající ve vodě. Tma-

vě zelené listy, voskově hladké plují po vodě. V červnu až srpnu vyrůstají z konce lodyh nad vodu přímá válcovitá květenství s hustě směstnými, živě růžovými kvítky. Vytváří obvykle celé rozlehlé kolonie a jeho listy kryjí hladinu.

Na břehu, na vlhkých místech, tvoří rdesno obojživelné suchozemský typ s lodyhami vzpřímenými nebo poléhavými a s pevnými listy, které jsou na okraji pyřité. Oddenek tohoto rdesna obsahuje močopudné látky a hojně trásla a v lidovém lékařství se odvar z něho užíval proti kožním výrůvkám.

Dalším častým zástupcem vodní květeny je živě zeleně zbarvený skřípinec jezerní. Tato vytrvalá bahenní rostlina se silnými plazivými oddenkami až přes 2 metry dlouhými oblymi lodyhami s načervenalými pochvami. Lodyhy jsou vyplněny vzdušným pletivem s četnými komůrkami. Na vrcholu lodyh jsou kružely červenohnědých klásků. Skřípinec jezerní kvete od června do srpna; plody jsou nažky. Z usušených a rozemletých oddenků lze získat nasládlou mouku. Vyvařením oddenků a odpařováním získané šťávy vznikne sladký sirup. Obdobně hojný je výskyt i hvezdosejár - ihro, který se nachází jak

RÁKOS
OBECNÝ

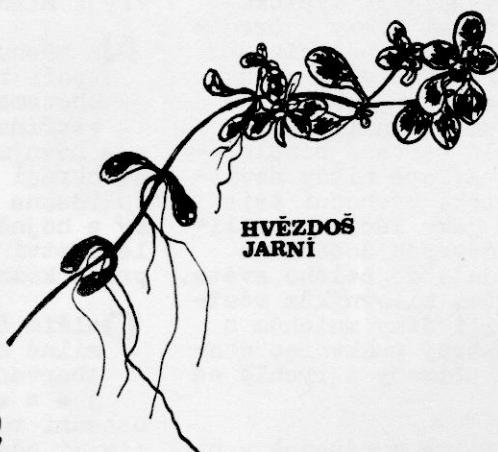
SKŘÍPINEC JEZERNÍ

PUŠKVOREC OBECNÝ

HVĚZDOS
JARNÍ

RDESNO OBOJŽIVELNÉ

OROBINEC ŠIROLISTÝ

ve stojatých vodách, tak i v mírně tekoucích potocích a nesmí nás zarazit jeho nález na obnaženém dnu vypuštěného rybníka. Listy hvězdoše jsou velmi proměnlivého tvaru podle toho, zda roste ve stojaté nebo tekoucí vodě. Když roste jen na bahně bez vody, pak vytvoří opět odlišný tvar listů a celá rostlina žije jako jednoletá. Jinak se jedná o vytrvalou, drobnou rostlinu. V letních měsících vykvétají v paždí listů drobné různopohlavné kvítky, jejichž okvětí je tvořeno dvěma malými šupinkami. Samčí kvítky mají jedinou tyčinku, samičí pak jediný pestík s dvěma nitovitými čnělkami.

Hvězdoš jarní roste v čistších vodách a je nápadný svěží zelení a tím, že často zůstává pěkně zelený i v zimě pod ledem. Výborně okysličuje vodu a jeho porosty rády vyhledávají zejména pstruzi.

Hojný je výskyt i lakušníku vodního (barevná fotografie viz Arnika č.1/82 - zadní strana barevného obalu). Jedná se o vytrvalou rostlinu s oddenkem, z něhož vyrůstají 1 - 2 metry dlouhé, ve vodě vzplývající lodyhy. Listy jsou dvojího tvaru. Dva až tři listy pod vodou jsou trojčetné s lístky vidličnatě rozdělenými v tenké úkrojky. Ty pak stejně jako jeho slabá lodyha dobré se přizpůsobují pohybům i proudu vody. Listy vytažené z vody zplihnou do štětičky. Na hladině pak plují listy s čepelemi okrouhlými až ledvinovitými a dlanitě rozeklanými ve 3 až 5 laločků.

Velké bílé květy vyčnívají nad hladinu na dlouhých stopkách, naspodu každého z pěti korunních lístků mají žlutý mističkovitý tvar, v němž jsou medové žlázkky. Po opylení se květy skloní pod vodu a zde dozrají ve svraskalé, zobánkaté nažky. Vodou zaplavěné květy se nerozvinou a opylují se vlastním pylom. Nejkrásnější kolonie lakušníku vodního můžeme spatřit na hladině vodní nádrže u Podhory.

Zajímavý název má vodní rostlina vodní mor kanadský.

LAKUŠNÍK
VODNÍ

Jak již jméno napovídá, pochází z Kanady. Odtud se dostal v roce 1836 do jednoho rybníka v Irsku. Za pár let se objevil v dalších vodách Anglie a Skotska. A pak již šlo všechno velice rychle. Z Anglie je to do Evropy kousíček. Dnes se vodní mor kanadský vyskytuje již v celé Evropě. Jeho ničení, zejména mechanickými prostředky, je velmi obtížné, neboť každý úlomek rostliny je schopen založit novou velkou kolonii. Uvádí se, že v minulosti se na mnohých místech rozmnocil natolik, že jeho spousty bránily lodní dopravě a způsobovaly záplavy.

Vodní mor zastiňuje vodu, zadržuje kal a přispívá k zahnívání vody. Omezuje pohyb ryb a rychlým růstem odčerpává živiny. Někdy se do zamořených vod vysazují kapří, kteří rytím v bahně zakalují vodu, což vodnímu moru nesvědčí. V některých krajích užívají vodního moru jako krmiva pro vepře, protože se vyživností vyrovnané jídel. Jinde jím hnojí nebo se kompostuje.

**STOLÍSTEK
PRESLENITY**

Jedná se o ponořenou rostlinu s lodyhami až přes jeden metr dlouhými, často bohatě větvenými. Středem lístků probíhá vzdušný kanálek. Je to rostlina dvoudomá. Květy jsou malíčké a vyrůstají v květnu až srpnu na dlouhých stopkách nad vodní hladinu z paždí listů. V Evropě se nacházejí jen květy samičí, neboť sem byla tato rostlina zavlečena jen v tomto pohlaví. Nevytvářejí se zde tedy plody, ale to nebrání této rostlině v bouřlivém rozmnožování. Dokáže se intenzivně množit vegetativním způsobem. Rozmnožovací schopnost vodního moru je doopravdy nesmírná. V krátké době dokáže zcela zaplnit slepá ramena potoků, celé tůně a příkopy.

Mnozí z vás si jistě dobré vzpomínáte na příjemné letní koupele v Černém rybníce pod Manským dvorem a na nepříjemné šimrání po těle, které způsobovalo ohromné množství vodních rostlin zde rostoucích. Byly to konce s t o l í s t k u p ř e s l e n i t é h o . Tato vytrvalá, ponořená rostlina s dlouhým oddenkem, z něhož vyrůstají chudě větvené, lámané lodyhy, má až tři metry dlouhé tyto lodyhy. V léti vyčnívají nad hladinu z konce lodyh vyrůstající přímé klasy s červenavými, asi 2 mm velikými kvítky. Na lodyhách vyrůstají v hustých a pravidelných přeslenech listy. Ty jsou mnohdy až 5 cm dlouhé a jsou i s

úkrojky ve vodě dekorativně uloženy. Stolísek se rozmnožuje především vegetativně s oddenkem a z úlomků lodyh. Na podzim vytváří na koncích postranních lodyh kyjovité zimní pupeny. Po náhlém opadnutí vody vytváří stolísek v bahně suchozemskou formu.

Dnes jsme navštívili jen krátce mokré království naší oblasti. Rostlin, s kterými se zde můžeme setkat je daleko více. Bylo by však neúnosné a zároveň i nemožné, seznámit vás na stránkách našeho bulletinu se všemi. Naše dnešní cesta za poznáním byla spíše jakousi pozvánkou, či námětem pro další osobní studium. Rostlinný vodní svět je doopravdy kouzelný. Svůj koníček zde mohou uplatnit třeba i akvaristé, ale to již záleží na každém z vás.

Nová česká odborná beletrie je v nynější době přebohatá. Případným zájemcům mohu nabídnout celou řadu knih, z kterých jsem čerpal základní informace i já. Miloš Deyl: Naše květiny, František Hron/Otakar Zejbrlík: Rostliny luk, pastvin, vod a bažin, Jiří Tríška: Evropská flóra, kol.: Z našej přírody, Josef Dostál: Klíč k úplné květeně ČSR a celá řada dalších.

Znalost vzácných a zákonem chráněných rostlin Slavkovského lesa se stává pro každého strážce věcí zcela samozřejmou. Orientace v rostlinách běžných se pak stává jakýmsi koníčkem - objevnou cestou plnou krásných setkání. Setkání mnohdy dobrodružných, i s příchutí romantiky a tajemství. S každým takovým objevem se člověk stává bohatším a u strážce se tato lidská hodnota ještě zvětšuje, protože základním posláním strážce je přece předávat své poznatky a vědomosti dalším. A o to přece jde.

**VODNÍ MOR
KANADSKÝ**

PRVNÍ PORCELÁNKA v Čechách

Motto:

"BEZ ALCHIMISTŮ BYCHOM
NEMĚLI PORCELÁNU"

Začátkem XVIII. století se v Evropě vyráběl jen měkký porcelán francouzský, ale brzy se podařilo vyrobit i porcelán tvrdý. Alchimista Johann Friedrich Böttger (1662–1719) konal v Drážďanech systematické pokusy tím, že studoval v ohni různé hlíny, až se mu v r. 1707 podařilo vyrobit tzv. "červenou kameninu" a to bez kaolinu. Podle stupně vypálení byla červená, hnědočervená (= porcelán jaspisový), až černá (=zelezný porcelán). Pravý hlinitý porcelán se Böttgerovi podařilo objevit až později. Na základě jeho vynálezu se výroba přenesla do Míšně, Plavna a Bayreuthu a rozšířila se po celém Durynsku. Odtud byl také porcelán dovážen formány do Čech.

Jakub Just ze Slavkova, který obchodoval durynským porcelánem, rozšiřoval pověsti o dobré prosperitě tamníjších manufaktur. Poněvadž v té době byla v okolí Slavkova odkryta ložiska dobrého kaolinu, Just lehce získal A. B. Habertitzela, majitele usedlosti v Rabensgrüně (Havraní, nyní Háje) pro myšlenku, aby se zřídila porcelánka na slavkovsku a to přímo na usedlosti. Když pak zkouška v továrně ve Wallendorfu ukázala, že u Slavkova objevená hlína je skutečným porcelánovým kaolinem, ustavilo se družstvo pro výrobu a za arkanistu získalo Johanna Gottlieba Sonntaga z továrny v Rudolstadt. Zároveň s tímto družstvem ucházel se o povolení Jan Jiří Paulus a Janem Jiřím Reumannem. Vídeňská vláda, prostřednictvím gubernií, dělala obtíže při povolování nových manufaktur, protože se domnívala, že je nutné chránit císařskou porcelánku ve Vídni proti konkurenci na území celého Rakousko-Uherska. Proto i tato nově narozená družstva se setkala s odporem rakouského gubernia. Proto Sonntag úmyslu vyrábět porcelán raději zanechal. Paulus se však nevzdal a spolu se svým pomocníkem vyráběli hlavičky k dýmkám a jiné zboží nevalné jakosti. Na základě neúspěchů prodal Paulus roku 1800 svojí manufakturu

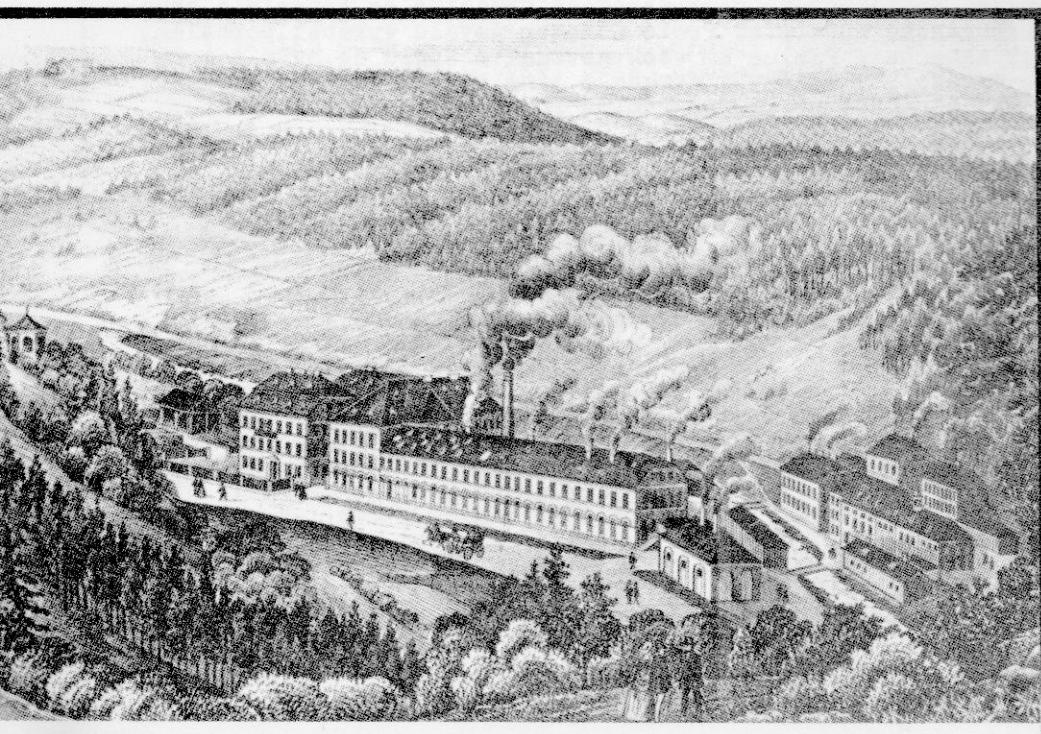
Vývoj firemní značky

Luise Greinerové, vdově po majiteli porcelánky v Geře, která chtěla zřídit podobný podnik v Čechách pro svého syna Morice Greinera.

Pak se stal vedoucím bývalé Paulusovy manufaktury Moric Greiner, syn, který v roce 1803 získal společníka. Stal se jím manžel jeho sestry Frederiky, rodák z Horního Slavkova, důlní fyzik a lékař Dr.Jan Jiří Lippert, který se v celém okolí těšil veliké úcty a vážnosti. V roce 1808 Luisa Greinerová zemřela a Dr.Lippert, který nesl nělibě zasahování příbuzenstva z Durynska do výrobních procesů, odkoupil její podíl. Tak se dostal celý podnik do jeho vlastnictví. V té době v něm pracovalo pouze deset lidí. Lippert chtěl provoz rozšířit a zlepšit a proto se spojil se svým přitem V.Haasem, důlním mistrem. Oba se ihned vrhli do studií technologie výroby. Leborovali, zkoušeli a hledali spojení s odborníky z Míšně. Jejich spojené úsilí přineslo nakonec úspěch a tím nastal rozkvět podniku a český porcelán se dostal na prvé místo v Rakousku a nakonec i v celém světě.

POHLED NA PORCELÁNKU Z OBDOBÍ PRVNÍCH VELKÝCH ÚSPĚCHŮ, KOLEM ROKU 1835 (dole). ZA TENTO VÝROBEK ZÍSKALA PORCELÁNKΑ ZLATOU MEDAILI NA VÝSTAVĚ VE VÍDNI (nahore).

Další velký význam pro manufakturu měla návštěva komise nejvyššího purkrabího, hraběte Kolovrata a hraběte Stadiona. Osobní setkání Lipperta a Haase s těmito činiteli přineslo uznání slavkovských výrobků za pravý porcelán a jehož v Rakousku-Uhersku platil výnos o tom, že mimo vídeňské manufaktury nesmí nikdo jiný porcelán vyrábět, obdržela manufakturna privilegium 11. května 1812 císaře, povolující jeho výrobu. Dva měsíce poté, 4. července 1812 navštívil manufakturu sám císař František I., jeho bratr vévoda z Würzburgu a dcera císaře, francouzská císařovna Marie Luisa. V této době bylo celé zařízení manufaktury poháněno vodním kolem.

Jemně umletá porcelánová masa byla sušena bez dalšího plavení v hliněných hrncích, stloukána do koulí a dodávána přímo k točířským kruhům. Manufaktura měla pec na přezech, dvě pece na konečné vypalování, které mohly využít rovněž k přezechu, a jednu "muflu" k vypalování barev. Hlina na vypalovací pouzdra se dovážela z Nového Sedla. Sklady zboží byly v Horním Slavkově a Karlových Varech. Je zajímavé, že přes svůj

zájem o výrobu porcelánu, slavkovskou manufakturu nenavštívil J.W.Goethe, přestože byl v podobných manufakturách v okolí Karlových Varů a několikrát v Lokti. Přitom byl J.W.Goethe dne 21. června 1811 v Horním Slavkově.

Po roce 1819 následovalo období výrobní i obchodní konjunktury. Výrobní společnost si vyškolila a vychovala vlastní dorost a pozvala odborníky ze zahraničí. Vznikaly nové moderní tvary porcelánu a také skladby zboží ve Vídni i jinde. Následovalo období úspěchů. Na První průmyslové výstavě v Praze v roce 1828 obdržela manufakturna dekret císaře a na druhé v roce 1829 broncové medaile. V roce 1830 zemřel V.Haas. Na třetí výstavě v roce 1831, kdy již vedl podnik Haasův syn August a na další ve Vídni v roce 1835, obdrželi již stříbrné medaile. V té době přešla manufaktura na tovární výrobu, zaměstnávala 200 pracovníků, vyráběla široký sortiment zboží a pracovala s litografickým tiskem. Další stříbrnou medaili obdržely výrobky ve Vídni v roce 1839. Zatím v závodě přešli na zpracování porcelánové hmoty lisováním namísto zdlouhavého odpařování. Postupně byl ve výrobě

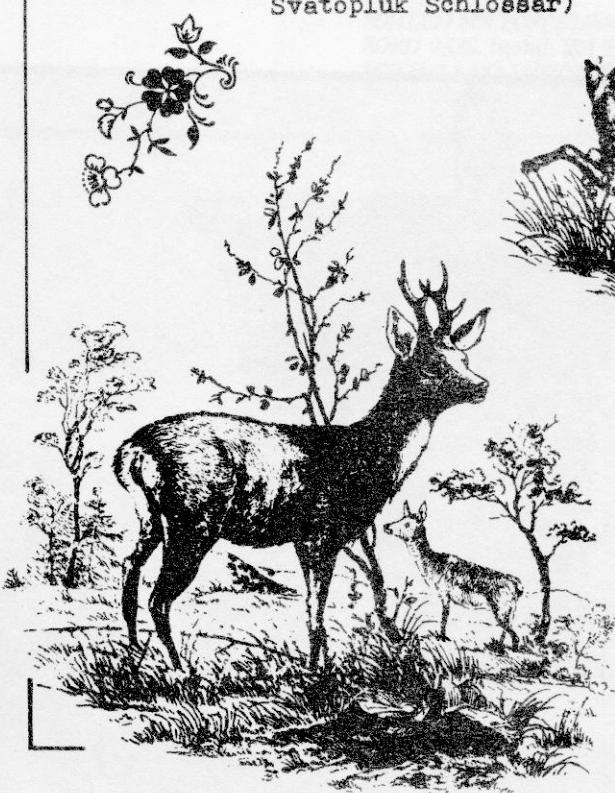
ŠÁLEK VYROBENÝ ZA
LIPPERTA

zaveden po anglickém způsobu i měditisk a výroba figur i plastik. V roce 1845 obdržela kolekce na výstavě ve Vídni konečně zlatou medaili.

V roce 1843 zemřel Jiří Lippert. Je pochován na slavkovském hřbitově. Továrna v té době představovala deset budov, čtyřicet tří hrnčířských kruhů, měla tři pece a 206 dělníků. Od dědici Lipperta kupil továrnu Haas a předal ji k řízení svému synovi Jiřímu a synovci Janu Čejžkovi. Byl změněn název závodu na Haas a Čejžek a výroba převedena z kusové na sériovou. Ruční malba byla nahrazena obtisky. Majitelé zakoupili i konkurenční podnik v Chodově a vedli podnik do roku 1932, kdy přešel pod akciovou společnost, která přetrvala až do znárodnění v roce 1945. V roce 1958 byl závod začleněn do n.p. Karlovarský porcelán. Do současné doby však závod používá staré označení výrobků. Dva smržky s velkým S, u kterých bývala ještě kohoutka.

(Zpracoval: Ladislav Plachý
Svatopluk Schlossar)

UKÁZKA STYLOVÝCH OBTISKŮ
S MYSLİVECKÝMI MOTIVY.

PŘÍSPĚVEK K MOTÝLÍ FAUNĚ TEPELSKÉ PLOŠINY: MŮROVITÍ

V tomto příspěvku jsou uvedeny některé nové a vzácné druhy můrovitých (Lepidoptera, Noctuidae) ze severní části Tepelské plošiny, kterou probíhá východní hranice chráněné krajinné oblasti Slavkovský les. Poznatky z této oblasti shrnul STERNECK (1929), který použil údaj HÜTTNERA (1900, 1902) WAGNERA (1911) a BINDERA (1925) z širšího okolí Bochova a Karlových Varů. Údaje k tomuto článku jsou získány z těchto sbírek:

Bilický František, Bochov.....(Bi)
Franz Jindřich, Rybničná.....(F)
ing. Mašek Josef, Žlutice.....(M)
Petinger Zdeněk, Bochov.....(P)
Valenta Zdeněk, Olšová Vrata... (V)
Muzeum Karlovy Vary.....(MKV)

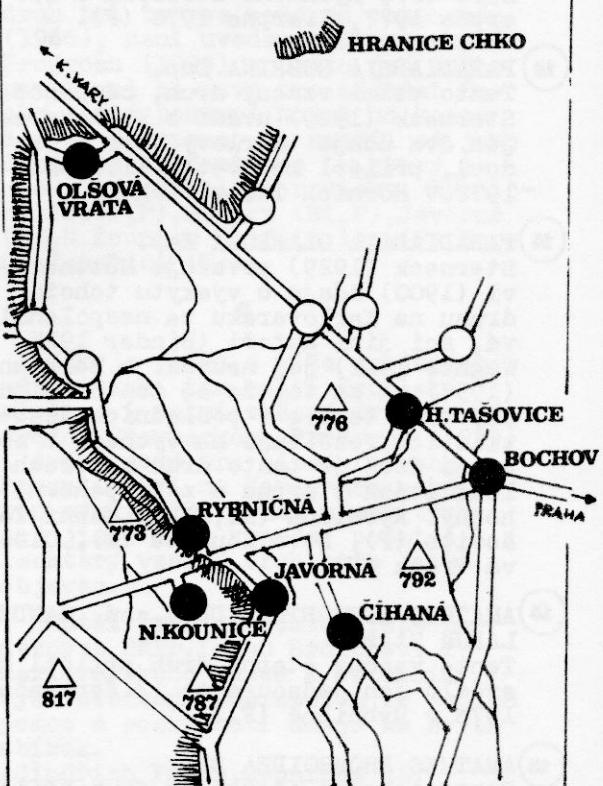
chov (P), Rybničná (Bi,F,P).

CHERSOTIS MULTANGULA Schiff. [6] Lokální, vzácný stepní druh. Zjištěn v červenci a srpnu v Rybničné (Bi,F), u Žlutic (M), Nových Kounic (M) a ve větším množství na stepní lokalitě vrchu Rumisko u Horních Tašovic (Bi,F,P).

CHERSOTIS CUPREA Schiff. [7] Tento vzácný stepní druh, Wagnerem (1911) z Bochovska neuváděn, byl v srpnu a září uloven u Bochova ve dne na bodláku (Carduus) (Bi) a na světlo v Rybničné (F) a u Horních Tašovic (F,P).

NOCTUA ORBONA Hufn. [8] Sterneck (1929) pochybuje o Hüttnarových (1900) údajích, který tento druh uvádí z Karlových Varů.

ORIENTAČNÍ MAPKA

[1] **EUXOA RECUSSA Hbn.**

Tento vzácný druh, Sterneckem (1929) uváděn z údolí Ohře (Karl. Vary, Chodov, Stráž n/Ohří, Korunní), byl 7. srpna 1969 uloven RNDr. Ivanem Brdičkou u Olšových Vrat (in coll. MKV).

[2] **EUGNORISMA DEPUNCTA L.**

Tento druh se vyskytuje na více lokalitách a přilétá na světlo a vnadidlo. Létá v srpnu a září. Javorná (P), Rybničná (Bi,F,P), Horní Tašovice (F), Nové Kounice (M), Žlutice (M).

[3] **EPIPSILIA LATENS Hbn.**

Vzácný stepní druh, znám z Bochova (Wagner 1911), byl zjištěn na vrchu Rumisko u Horních Tašovic 29. srpna 1980 (P), 17. srpna 1980, 10. července 1981 (F), Rybničná 11. srpna, 15. srpna 1980 (F).

[4] **RHYACIA LUCIPETA Schiff.**

Vzácný stepní druh, zde zjištěn v červenci a srpnu u Bochova (Bi, P), Rybničné (F) a ve větším počtu u Horních Tašovic (Bi,F,P).

[5] **RHYACIA SIMULANS Hufn.**

Od července do září, jednotlivě se vyskytující stepní druh. Bo-

Vyskytuje se zde jen vzácně. Rybničná 23.srpna 1974, 26.srpna 1977 (F), Žlutice 2.července 1977, 10. července 1977 (M).

9) NOCTUA COMES Hbn.

Rovněž o výskytu tohoto druhu na Karlovarsku Sterneck (1929) pochybuje. Byl zde zjištěn jednotlivě v srpnu a září. Je hojnější než druh předešlý. Rybničná (Bi, F,P), Horní Tašovice (F), Žlutice (M).

10) NOCTUA INTERPOSITA Hbn.

Nový druh pro západní Čechy. Tento vzácný druh byl zjištěn u Horních Tašovic 29.srpna 1980, 7.září 1980, (F), Bochov 5.července 1979 (Bi), Nové Kounice 20.srpna 1970, 29. srpna 1976 Milfait leg. (MKV).

11) NOCTUA JANTHINA Schiff.

I o výskytu tohoto druhu Sterneck (1929) pochyboval. Vyskytuje se jednotlivě v Rybničné 13.srpna 1972, 22.srpna 1978 (F), Nové Kounice 1.září 1962 (M).

12) SPAELOTIS RAVIDA Schiff.

Vzácný stepní druh. Zjištěno jen několik exemplářů. Bochov 3.srpna 1979 (P), Horní Tašovice 16.srpna 1980 (F), Rybničná 26.srpna a 29. srpna 1977, 1.srpna 1978 (F).

13) PARADIARSIA SOBRINA Dup.

Tento velmi vzácný druh, od něhož Sterneck (1929) uvádí z Karlovarská jen dva údaje (Karlov Vary a Chodov), přilétl ke světlu 11.srpna 1972 v Horních Tašovicích (F).

14) PARADIARSIA GLAREOSA Esp.

Sterneck (1929) považuje Hüttnerovi (1900) údaje o výskytu tohoto druhu na Karlovarsku za nespolehlivé, ani jiní autoři (Binder 1925, Wagner 1911) jej neuvádí a Bergmann (1954) má za to, že se tento atlantský druh teprve v posledních desetiletích rozšiřuje na východ. V současné době je tento druh na všech lokalitách v srpnu a září poměrně hojný. Rybničná (Bi,F,P), Horní Tašovice (F), Nové Kounice (M), Olšová Vrata (V).

15) AMATHES ASHWORTHII Dbld.sspp. CANDE-LARUM Stgr.

Tento vzácný stepní druh přilétl ke světlu jen jednou a to 12.července 1978 v Rybničné (F).

16) AMATHES RHOMBOIDEA Esp.

Tento nehojný až vzácný druh přilétá

ke světlu a na vnadidlo. Rybničná (F,P), Horní Tašovice (F).

17) AMATHES COLLINA B.

Velmi vzácný druh, který je Binderem (1925) uváděn v údolí Ohře (Stráž, Korunní, Osvinov), přilétl ke světlu 7.července 1972 a 22. června 1979 v Rybničné (F).

18) CERASTIS LEUCOGRAPHA Schiff.

Vzácný druh, který byl v květnu zjištěn v Rybničné (F) a u Olšových Vrat (F,V).

19) ANARTA MYRTILLI L.

Lokální druh, zjištěn na rašelině u Číhané 8.června 1969, 20. června 1972 (Bi), Nové Kounice 20.června 1962 (M).

20) HADA PROXIMA Hbn.

Tento nehojný horský druh byl na Tepelské plošině zjištěn v Bochově (Bi,P), Rybničné (Bi,F), Nových Kounicích (M).

21) MAMESTRA BIREN Gze. (GLAUCA Hbn.)

Nehojný druh vyšších poloch, vyskytující se od května do července. Olšová Vrata (F,V), Rybničná (F,M), Nové Kounice (M), Žlutice (M).

22) ERIOPYGODES IMPECILLA F.

Tento jinde nehojný druh se na Tepelské plošině vyskytuje poměrně hojně v červnu a červenci. Rybničná (Bi,F,P), Olšová Vrata (Bi,F,V), Bochov (Bi), Nové Kounice (M), Žlutice (M).

23) ORTHOSIA POPULETI F.

Nehojný, lokální druh, jehož houska žije na osici, ištětá od března do května. Rybničná (Bi,F), Bochov (Bi), Nové Kounice (M), Žlutice (M).

24) MYTHIMNA PUDORINA Schiff.

Vzácný druh vlhkých lokalit byl zjištěn v červenci v Bochově (P) a Rybničné (F).

25) DASYPOLIA TEMPLI Thnbg.

Tento vzácný druh vyšších poloch byl vícekrát uloven na podzim od srpna do října. Bochov (Bi,P), Rybničná (Bi,F), Olšová Vrata (Bi,V), Nové Kounice (M).

26) CALLIERGES RAMOSA Esp.

Jen jednotlivě se vyskytující druh. Bochov 28.června 1969, 1.července 1980 (Bi,P), Rybničná 30.června 1976 (F), Nové Kounice 30.6.1963/M/.

- (27) **CONISTRA LIGULA** Esp.
Vzácný druh na Tepelské vrchovině. Žlutice 18.března 1977 (M), Olšova Vrata 18.července 1965 (V).
- (28) **BRYOPHILA EREPTRICULA** Tr.
Vzácný druh, který byl zjištěn jen v Rybničné 29.července 1970, 8.srpna 1972 a 7.srpna 1973 (F).
- (29) **CALYMNIA PYRALINA** Schiff.
Tento druh, který Sterneck (1929) uvádí z Karlových Varů, byl uloven jen jednou v Rybničné 10.8. 1980 (F).
- (30) **APAMEA RUBRIRENA** Tr.
Vzácný druh vyšších poloh, který létá od června do srpna. Rybničná (Bi,F,P), Horní Tašovice (F), Nové Kounice (M), Bochov (F).
- (31) **APAMEA ILLYRIA** Frr.
Tento vzácný druh, který Sterneck (1929) ve svém Prodromu neuvádí, je nový pro Karlovarsko. Léta zde od konce května do začátku července. Rybničná (Bi,F,P).
- (32) **APAMEA OPHIOGRAMMA** Esp.
Vzácný druh vlhkých lokalit. Rybničná 13.srpna 1972 (F), Žlutice září 1973 (M).
- (33) **OLIGIA LITEROSA** Hw.
Vzácný, Sterneckem (1929) neuváděný druh je nový pro západní Čechy. Horní Tašovice 15.-17.srpna 1980 (Bi,F,P), Rybničná 11.srpna 1980, 31.července 1981 (F).
- (34) **PHOTEDES MINIMA** Hw.
Vzácný druh zamokřelých stanovišť létá od konce června do srpna. Bochov (Bi,F,P), Rybničná (Bi,F), Horní Tašovice (Bi,F), Nové Kounice (Bi,M), Žlutice (M).
- (35) **PHOTEDES PYGMINA** Hw.
Léta na podobných lokalitách jako předešlý druh v srpnu a září. Bochov (P), Rybničná (Bi,F), Olšova Vrata (V), Žlutice (M).
- (36) **CELAENA LEUCOSTIGMA** Hbn.
Nehojný druh vlhkých lokalit, který zde létá v srpnu a září. Rybničná (Bi,F), Bochov (P), Nové Kounice(M), Žlutice (M).
- (37) **ATHETIS PALLISTRIS** Hbn.
Jako předešlý, nehojný druh vlhkých luk. Rybničná 27.5-25.6.1968 - 79 (Bi,F), Nové Kounice 31.května 1959 Milfait leg. (MKV), 13.6.1963 (M), Žlutice 12.-22.6.1962 (M).
- 38
- HELIOTHIS MARITIMA** Grasl.
Tento migrant, zalétající sem z jihu, byl uloven na světlo RNDr. Brdičkou v Karlových Varech 29. srpna 1976 (MKV), dále jej ulovil Petinger ve dne na bodláku u Bohova 1.září 1979. Nový pro západní Čechy.
- 39
- SYNGRAPHА INTERROGATIONIS** L.
Boreocalpinní druh, vyskytující se na rašelinistech, byl uloven jen jednou v Rybničné 8.srpna 1972(F).
- 40
- SYNGRAPHА AIN** Hochenw.
Nový druh pro západní Čechy. Je to překvapivý nález tohoto vysokohorského druhu na Tepelské plošině. Přilétl ke světlu v Rybničné 8.7.1981 (F).
- 41
- POLYCHRYSIA MONETA** F.
Tento vzácně se vyskytující druh byl uloven 5.srpna 1978 v Rybničné (F) a N.Kounicích 13.7.64 (M). 42
- 43
- MACDOUNNOUGHIA CONFUSA** Steph. (GUTTA Gn.) - migrant, jehož první přilétající generace byla pozorována v červnu a druhá v srpnu a září. Horní Tašovice (F,P), Rybničná (F), Nové Kounice (M).
- 44
- PLUSIA PUTNAMI** Grote ssp. GRACILIS Lempke. Vzhledem k tomu, že tento druh byl teprve nedávno rozpoznán (1966), není uveden v Sterneckově Prodromu (1929) a proto jej nutno považovat za nový pro západní Čechy. Léta poměrně hojně od konce června do srpna, na rozdíl od jeho dvojníka Pl.festucae L., který se vyskytuje velmi sporadicky. Rybničná (Bi,F,P), Bochov (Bi,P), Javorná (P), N.Kounice Milfait leg. (F), Horní Tašovice (F).
- 45
- Jak je vidět z výše uvedených můrovitých, tak hostí Tepelská plošina i velmi vzácné druhy a od vydání Sterneckova Prodromu (1929) i druhy nové pro západní Čechy. Prozatím byl na Karlovarsku zjištěn výskyt 243 druhů můrovitých, což jistě není konečný počet a leckterý vzácný druh bude ještě objeven.
- Chtěl bych na tomto místě poděkovat RNDr. Ivanu Brdičkovi z Karlovarského muzea a ostatním výše uvedeným sběratelům za jejich pomoc a poskytnutí údajů ze svých sbírek.
(Jindřich Franz, Rybničná 96, 364 65 Javorná u Toužimě)

JAN ŠPERL

VYDRA NA KOSÍM POTOCE

Bezprostředně po skončení II. světové války, na začátku května 1945, převzal jsem v Mariánských Lázních veřejnou funkci v bezpečnostní službě a tak jsem mohl velmi dobře sledovat průběh osidlování této části našeho kraje.

Celý kraj jsem již znal z běžné z vojenské služby u 5.hranicářského praporu v Chebu z roku 1925. Tehdy měly hranicářské prapory trochu jinou funkci než nynější útvary na hranicích. Úkolem tehdejších hranicářských praporů bylo poznat podrobněji pohraniční území formou rekognoskace určitých míst a seznámením se podrobněji s pohraničním úze-

mím do hloubky několika kilometrů. Tak jsem poznal i lesy a krajinu v okolí Mariánských Lázní, ale i Slavkovský les. Byla to krásná krajina, plná zvěře a čistých vod - potoků i rybníku. Na mnoha místech těžko přístupné bažiny a divokost zarostlých lesů.

S přílivem osidlenců v roce 1945, začalo se zde upravovat a organizovat i lesní hospodářství, které bylo vlivem válečného stavu značně narušeno. V lesích kolem Mariánských Lázní nacházela se v době války výcviková střediska teroristů pro boj v týlu spojeneckých vojsk, hlavně proti SSSR. Podle toho také vypadal stav některých míst, kde se výcvik prováděl.

Obrat nastal s příchodem nových lesních hospodářů, ať již přímo pracovníků lesní správy, anebo mysliveckých hospodářů, kteří zde organizovali nové honební obvody a péči o zvěř. Byla to práce nadměrná, protože odcházející zdejší obyvatelé neměli zájem o spolu-práci s novými hospodáři.

Moje ustanovení pro práci v Mariánských Lázních a okolí, bylo také příčinou, proč jsem od roku 1945 začal aktivně provozovat myslivost. V tom mě pomáhali moji přátelé - tehdy zaměstnanci státních správ a znárodněných lesních hospodářství. Každou volnou chvíli věnoval jsem pochůzkám po lese v doprovodu lesních odborníků - lesnímistrů a hajných - které měly smysl poznávat stavby a druhy zvěře zde žijící. Tak jsme také zjistili, že kromě všeobecně známé zvěře se zde vyskytuje i vydry a jezevci, jejichž život jsme velmi intenzivně sledovali.

Již na podzim r. 1946 byly zde pořádány Lesní správou společné hony na drobnou polní a lesní zvěř, jejichž hlavním účelem bylo poznat stav zvěře po všech stránkách myslivosti. Pamatují se, že první lesní hon byl pořádán Lesní správou v lesích v prostoru obcí Velká Hleděsbe, Krásno, Tři Sekery.

Aси za týden byl pořádán druhý hon v honebním revíru Pístov, který spravoval myslivecký hospodář řídící učitel Jaroslav Cízler. Také tento hon se konal převážně v úsecích lesů a lesíků. Počasí bylo pěkné - typicky podzimní.

V jedné části honu jsme měli obstoupen úsek lesa nedaleko Dolního Kramolína, na svahu, který se zvedal od břehu Kosího potoka napravo nahoru. Mým partnerem byl štkpt. Zábuš. Střežili jsme průsek lesa. Nedlouho po zahájení leče mihnul se nám v průseku lišák, kterého můj partner pohotově složil. Jaké však bylo naše překvapení, když po skončení leče jsme zjistili, že se nejedná o lišáka, ale o statného vydřího samce.

Co počít? Věděli jsme, že je zákaz střílení vydry, ale výskyt vydry v těchto místech a ještě k tomu v lese, nikdo neočekával. Vzali jsme si z toho poučení a o všem se hovořilo jen v mysliveckých kruzích. Některí pamětníci tohoto honu zde dosud žijí.

Podruhé jsem se s vydrou setkal na podzim roku 1947, kdy jsem se touhal sám v okolí Podhorního rybníka za stanici Ovesné Kladuby směrem k Mrázovu, kdy jsem zahlédl dalekohledem na protějším zalesněném břehu rybníka statnou vydru, jak se pohybuje velmi rychlými skoky po břehu kolem vody, kde nakonec zmizela. To bylo také moje poslední setkání s vydrou ve volné přírodě.

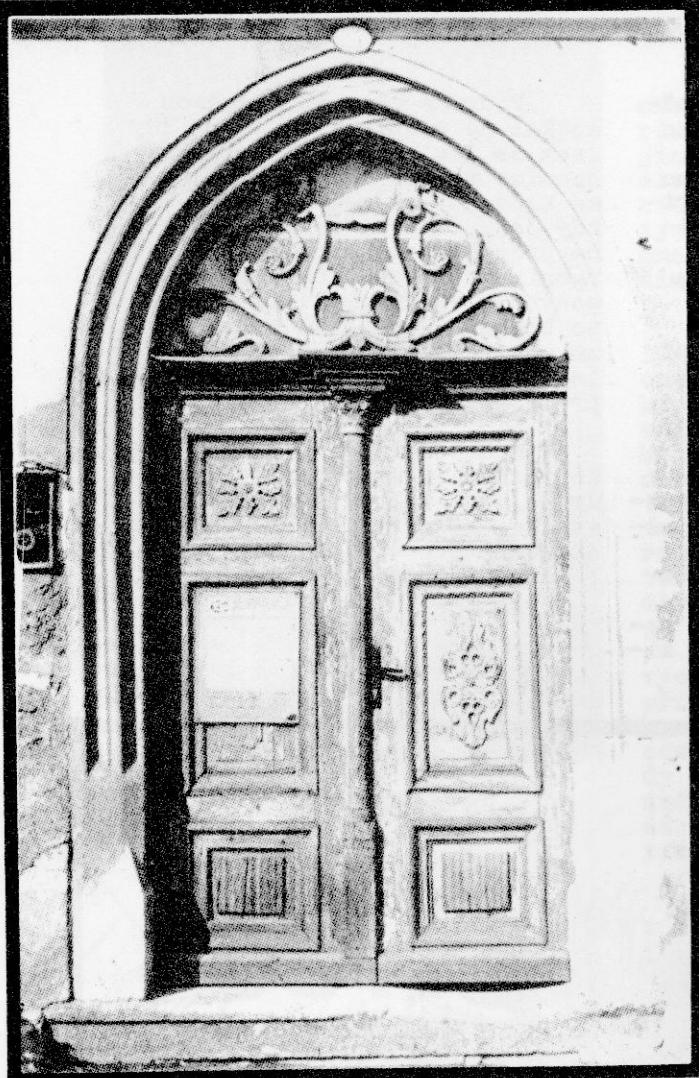
K napsání těchto řádek jsem se rozhodl po přečtení studie, uveřejněné v Arnice č.2/82 na str.74. Moje vyprávění je možná dokladem posledního výskytu vydry v těchto místech.

KRÁSENSKÁ ZVONICE

Burachovič/Wieser

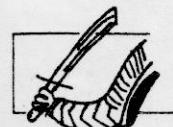
Hřbitovní zvonice při kostele sv.Kateřiny v Krásenu na Sokolovsku je nevšední a dnes již vzácnou stavební památkou. Kamenná stavba, jejíž založení spadá až do středověku, je hranolového půdorysu a má dřevěné horní patro. Střecha valbového typu je kryta šindelemi. V pravé části snímku v pozadí je zachycena budova krásenské radnice.

RADNIČNÍ PORTÁL V KRÁSNU

Burachovič / Weiser

Vstupní portál radnice v Krásném je cennou umělecko-historickou památkou chráněné krajinné oblasti Slavkovský les. Na základě výtvarné charakteristiky lze portál považovat za dílo pozdní gotiky. Má příznačnou hrotitou dispozici s přetínavými profily ostění. Dobře zachovalý portál je jediným zbytkem původní městské radnice ze 16. století, jež v roce 1848 vyhořela. Nynější stavba je z roku 1852.

VZPOMÍNKA NA *Antona Gnirsse*

PhDr. Stanislav Burachovič

V letošním roce uplyne 50 let od úmrtí významného archeologa a historika umění Antona Gnirsse, jehož životní dílo výrazně obohatilo historiografii Karlovy Varů a jejich širšího regionu, zvláště pak Slavkovského lesa.

Gnirs se narodil roku 1873 v Žatci, svá dětská léta prožil v Chomutově. Vysokou školu navštěvoval v Praze. Po jejím absolvování a získání doktorátu filozofie odešel na čas do Plzně, kde působil jako učitel na reálné škole. Roku 1900 byl služebně přeložen do jugoslávské Puly. Jako archeolog probádal řadu starověkých lokalit Istrie a objevil cen-

né antické památky.

O svých římských nálezech publikoval četné odborné studie. V Pule byl pověřen funkcí kuratoria archeologických sbírek v místním věhlasném muzeu. V roce 1910 se dr. Gnira stal členem Archeologického institutu v Berlíně. Po vzniku samostatného československého státu se vrátil do vlasti. Od roku 1918 zastával profesorské místo na reálce v Lokti, kde současně také převzal správu muzea a archivu. V roce 1925 pak vstoupil do služeb pražského Archeologického ústavu. Karlovarsko na dr. Gnirsse trvale zapůsobilo. Téměritkou mnohých svých historických studií se k němu po celý život vracel. Samotným

Karlovým Varům věnoval dvě knihy, patřící dodnes k nejlepším dílům vlastivědného písemnictví vřídelního města.

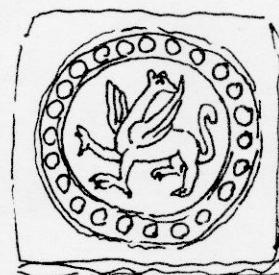
Ve studii "Karlsbad in seiner ältesten Vergangenheit" z roku 1925 dr. Gnirs dokazuje, že karlovarské prameny byly známé již Římanům. Nejzávažnější doklad pro toto tvrzení spadá už autor vedle řady jiných indicií ve fragmentu antické sošky nalezené v 70. letech 19. století v části Teplé poblíž Vřídla. Původ a smysl sošky, uložené v Karlovarském muzeu, však dodnes není spolehlivě určen. Ačkoliv se četní badatelé přiklánějí ke Gnirsovým vývodům, je otázka Římanů u Vřídla stále otevřená.

Druhá Gnirsova práce věnovaná Karlovým Varům, "Karlsbeder Geschichtsquellen in den älteren Ratsschriften der Stadt Elbogen" z roku 1929 je studničí autentických dobových zpráv o životě lázeňského města v rozmezí 16.-18. století. V knize jsou v původním znění chronologicky sestaveny radní písemnosti Lokte, mající vztah ke Karlovým Varům. Publikace je průkazným svědectvím odvětké historické vazby obou měst.

Vedle zmíněných prací napsal dr. Gnirs ještě cenné a dosud ne-

překonané topografie uměleckohistorických památek Karlovarské (nevyšlo tiskem, strojopis v Ústavu pro teorii a dějiny umění v Praze), Loketska, Tepelska, Bečovska a Mariánskolázeňska, průvodce po Lokti, knihu pověsti Loketska, listinný soupis archivu sachsen-lauenburgů v Toužimi a stovky odborných statí, publikovaných ve sbornících a časopisech. Nelze opomenout ani jeho aktivní archeologickou činnost při průzkumu četných regionálních lokalit (Cheb, hradiště Starý Loket aj.).

Badatelský a publikační odkaz dr. Antona Gnirse Karlovarsku je trvalou hodnotou. Zaslouhuje si vděčnou vzpomínu těch, kteří z něj čerpají a tvůrčím způsobem rozšiřují jeho hranice vpřed.

LOKET foto: Wieser

